

**Yuridik shaxslar uchun qishloq xo‘jaligini ro‘yxatga olish
savolnomasi shaklini to‘ldirish bo‘yicha
YO‘RIQNOMA**

MUNDAREJA

KIRISH	3
YURIDIK SHAXSLAR UCHUN QISHLOQ XO‘JALIGI RO‘YXATGA Olish SAVOLNOMA SHAKLINI eSTAT 4 ONLAYN TIZIMI ORQALI TAQDIM ETISH BO‘YICHA QO‘LLANMA	5
ASOSIY TUSHUNCHALAR VA TA‘RIFLAR	6
I BO‘LIM. UMUMIY TAVSIF	8
II BO‘LIM. XO‘JALIKDAGI MEHNAT FAOLIYATI	10
III BO‘LIM. YER RESURSLARI VA ULARDAN FOYDALANISH	12
IV BO‘LIM. SUG‘ORISH	16
V BO‘LIM. QISHLOQ XO‘JALIGI EGINLARI	19
VI BO‘LIM. QISHLOQ XO‘JALIGI HAYVONLARI VA PARRANDALARI ..	32
VII BO‘LIM. AKVAKULTURA	39

KIRISH

Qishloq xo'jaligini ro'yxatga olish bo'yicha yuridik shaxslar savolnomasini to'ldirish yo'riqnomasi (keyingi o'rinlarda – Yo'riqnoma) qishloq xo'jaligi faoliyatini amalga oshirayotgan yuridik shaxslar uchun qishloq xo'jaligini ro'yxatga olish savolnomasini to'ldirish qoidalarini belgilaydi va ro'yxatga olish davrida foydalanish uchun mo'ljallangan.

Savolnoma O'zbekiston Respublikasining qishloq xo'jaligi sohasidagi normativ-huquqiy hujjatlari, BMTning Oziq-ovqat va qishloq xo'jaligi tashkiloti (FAO) tomonidan tayyorlangan 2020-yildagi Butunjahon qishloq xo'jaligini ro'yxatga olish Dasturi tavsiyalari hamda Mustaqil Davlatlar Hamdo'stligiga a'zo davlatlar tajribasi asosida ishlab chiqilgan.

1. Ro'yxatga olish **2026-yilning 15-yanvaridan 28-fevraliga** qadar o'tkaziladi va ro'yxatga olish ma'lumotlari **2026-yilning 15-yanvar** holatiga (keyingi o'rinlarda – ro'yxatga olish sanasi) yig'iladi.

Ro'yxatga olishni o'tkazish davomiyligi – **45 kunni tashkil qiladi.**

Qishloq xo'jaligi faoliyatini amalga oshirayotgan yuridik shaxslar qishloq xo'jaligini ro'yxatga olish davri mobaynida — 2026-yil 15-yanvardan 28-fevralgacha (45 kun) internet orqali ro'yxatdan o'tadilar.

Qishloq xo'jaligi faoliyatini amalga oshirayotgan yoki qishloq xo'jaligi yerlariga, qishloq xo'jaligi chorva mollari yoki parrandalarga ega bo'lgan yuridik shaxslar 6-shakl — “Yuridik shaxslar uchun qishloq xo'jaligi ro'yxatga olish savolnomasi”ni to'ldiradilar.

Savolnomani to'ldirish jarayonida respondentlar qishloq xo'jaligi faoliyati to'g'risidagi ma'lumotlarni kiritadilar. Ro'yxatga olish sanasidan keyin sodir bo'lgan voqealar va o'zgarishlar hisobga olinmaydi.

Ma'lumot uchun:

6-shakl va boshqa ro'yxatga olish hujjatlari 2026-yil 15-yanvardan keyin tug'ilgan sotib olingan va xo'jalikka boshqa kirim qilingan chorva mollari va parrandalar bo'yicha to'ldirilmaydi, ammo ko'rsatilgan sanadan keyin vafot etgan chorva mollari va parrandalar bo'yicha to'ldiriladi .

2. Barcha qishloq xo'jaligi faoliyatini amalga oshirayotgan yuridik shaxslar 6-shakl — “Yuridik shaxslar uchun qishloq xo'jaligi ro'yxatga olish savolnomasi”ni **eStat 4.0 avtomatlashtirilgan axborot tizimi orqali internetda to'ldiradilar va elektron raqamli imzodan foydalangan holda taqdim etadilar.**

Qishloq xo'jaligi faoliyatini amalga oshirayotgan yuridik shaxslarga quyidagi xo'jalik toifalari kiradi:

- yuridik shaxs tashkil etgan dehqon xo'jaligi;

- fermer xo‘jaligi;

- qishloq xo‘jaligi faoliyatini amalga oshiruvchi tashkilotlar (*asosiy faoliyat turi qishloq xo‘jaligi bo‘lmagan qishloq xo‘jaligi yerlariga ega hamda qishloq xo‘jaligi hayvonlari va parrandalari mavjud tashkilotlarni qo‘shgan holda*).

Dehqon xo‘jaligi meros qilib qoldiriladigan umrbod egalik qilish yoki ijara (ikkilamchi ijara) huquqi asosida dehqon xo‘jaligi boshlig‘iga berilgan yer uchastkasida qishloq xo‘jaligi mahsulotlarini yetishtirishni va realizatsiya qilishni dehqon xo‘jaligi a‘zolarining mehnati asosida amalga oshiruvchi xo‘jalikdir.

Dehqon xo‘jaligi o‘z faoliyatini bog‘dorchilik va uzumchilikka yoki sabzavot va poliz ekinlarini yoxud boshqa qishloq xo‘jaligi ekinlarini yetishtirishga ixtisoslashish asosida amalga oshiradi.

Dehqon xo‘jaligining faoliyati tadbirkorlik faoliyati jumlasiga kiradi va dehqon xo‘jaligi a‘zolarining istagiga ko‘ra yuridik shaxs tashkil etgan holda ham, yuridik shaxs tashkil etmasdan ham amalga oshirilishi mumkin (*“Dehqon xo‘jaligi to‘g‘risida”gi Qonun, 2021-yil 1-aprel, O‘RQ-680*).

Fermer xo‘jaligi ijaraga berilgan yer uchastkalaridan foydalangan holda qishloq xo‘jaligi mahsulotini yetishtirish hamda qonunchilikda taqiqlanmagan boshqa faoliyat turlari bilan shug‘ullanuvchi tadbirkorlik subyektidir.

Ko‘p tarmoqli fermer xo‘jaligi qishloq xo‘jaligi mahsulotini yetishtirish bilan birga qishloq xo‘jaligi mahsulotini qayta ishlash, saqlash va realizatsiya qilish, sanoat ishlab chiqarishi, ishlarni bajarish, xizmatlar ko‘rsatish va qonunchilikda taqiqlanmagan boshqa faoliyat turlari bilan shug‘ullanuvchi fermer xo‘jaligidir. (*“Fermer xo‘jaligi to‘g‘risida”gi Qonun, 2004-yil 26-avgust, O‘RQ-622-II*).

Qishloq xo‘jaligi tashkiloti – qishloq xo‘jaligi faoliyatini amalga oshiruvchi yirik tashkilotlar, mikrofirmalar va kichik korxonalar hamda asosiy faoliyat turi qishloq xo‘jaligi bo‘lmagan qishloq xo‘jaligi yerlariga ega hamda qishloq xo‘jaligi hayvonlari va parrandalari mavjud tashkilotlar.

3. Respondentlarga qo‘yiladigan talablar

So‘rovnoma shaklida ko‘rsatilgan savollar tartibi va ko‘rsatkichlar o‘lchov birliklariga qat’iy rioya qilish lozim.

Sonli ma’lumotlar yo‘riqnomaga muvofiq kiritiladi:

- ayrim bo‘limlar uchun butun sonlar;

- boshqa bo‘limlar uchun o‘nlikdan keyin ikkita raqam (masalan: 1,55).

Alohida savollarga javoblar «✓» shaklidagi raqamsiz belgi bilan belgilanadi.

YURIDIK SHAXSLAR UCHUN QISHLOQ XO‘JALIGI RO‘YXATGA OLISH SAVOLNOMA SHAKLINI eSTAT 4 ONLAYN TIZIMI ORQALI TAQDIM ETISH BO‘YICHA QO‘LLANMA

eStat 4.0 onlayn tizimiga (keyin — “tizim”) kirish O‘zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo‘mitasining interaktiv xizmatlar portali orqali my.stat.uz manzilida amalga oshiriladi.

Portalning chap panelida joylashtirilgan havola orqali tashkilot o‘z “shaxsiy kabineti”ga kirish uchun avtorizatsiya oynasiga o‘tadi.

Ushbu oynada foydalanuvchining kompyuteridagi elektron raqamli imzo (ERI) kalitlari ro‘yxati shakllantiriladi va undan zaruriysi tanlanadi. Shundan so‘ng “Kirish” tugmasi bosiladi.

ERI kalitining xos raqami (paroli) kiritilib “OK” tugmasi bosilganda tizimga kirish to‘liq bajariladi.

Tizimga kirishdan so‘ng foydalanuvchi interfeysi chap panelida “Qishloq xo‘jaligi va ekologiya” bo‘limi tanlanadi.

Shundan so‘ng “Hisobot turlari” ustunidagi “Hisobot turi”da qishloq xo‘jaligi va atrof-muhitga oid tegishli shakllar ro‘yxati paydo bo‘ladi. Ushbu ro‘yxatdan 6-shakl — “Yuridik shaxslar uchun qishloq xo‘jaligi ro‘yxatga olish savolnomasi” tanlanadi va “Yuborish” tugmasi bosiladi (6-shakl “Yuborish” havolasi — “Operatsiyalar” ustunida, ro‘yxatdagi mazkur savolnoma turi yonida joylashtirilgan).

6-shakl ochilgandan so‘ng respondent ushbu savolnomani to‘ldirishni boshlaydi.

ASOSIY TUSHUNCHALAR VA TA'RIFLAR

Umumiy yer maydoni – qonunchilikda belgilangan tartib va hajmda, belgilangan muddatlar va maqsadga muvofiq qat'iy ravishda foydalaniladigan yer uchastkasi.

Qishloq xo'jaligi ekinlari ekin maydoni – qishloq xo'jaligi ekinlari ekilgan yer maydoni. Asosiy ekinlar va yosh mevali bog'lar hamda ko'p yillik daraxtlar qatorlari oralariga ekilgan qishloq xo'jaligi ekinlari alohida hisobga olinadi.

Sug'oriladigan yerlar – qishloq xo'jaligida foydalanish va sug'orish uchun yaroqli bo'lgan, suv resurslari shu yerlarni sug'orishni ta'minlay oladigan sug'orish manbai bilan bog'langan doimiy yoki muvaqqat sug'orish tarmog'iga ega bo'lgan yerlar.

Asosiy ekinlar – joriy yil hosili uchun bahorgi ekinlarni ekish oxiriga mustaqil maydonlarni egallagan ekinlar. Bu toifadagi ekin yerlar o'tgan yilning kuzida ekilgan kuzgi ekinlar, joriy yilning bahorida ekilgan barcha ekinlar hamda o'tgan yillarda ekilgan ko'p yillik o'tlarning saqlanib qolgan maydonlarini o'z ichiga oladi.

Bioo'g'it – biogumus va tabiiy organik moddalardan olingan ekologik toza o'g'itlar. Bular odatda, tirik mikroorganizmlarni o'z ichiga olgan moddalar bo'lib, ular urug'larga, tuproqqa, o'simlik yuzalariga nisbatan qo'llanilganda ularning o'sishiga, oziqlanishining yaxshilanishiga yoki o'simliklar tomonidan birlamchi oziq moddalarning o'zlashtirilishiga yo'l ochilishiga yordam beruvchi moddalardir. Ular azotni biriktirish, fosforni eritishning tabiiy jarayonlariga, o'simliklarning o'sishiga yordam beruvchi moddalarni sintez qilish orqali ularning o'sishini ta'minlaydi.

O'simliklarni himoya qilish vositalari – o'simliklarni himoya qilish uchun qo'llaniladigan kimyoviy va biologik vositalar.

Go'ng - organik moddalardan tayyorlanadigan o'g'itdir. Go'ng tarkibidagi organik moddalar va turli oziq elementlari, jumladan tuproqdagi bakteriyalar ishtirokida o'simliklar o'zlashtira oladigan shaklga keltiriladigan azot hisobiga tuproqning fizik-kimyoviy xossalari yaxshilanadi va uning unumdorligi oshadi.

Uy hayvonlari va parrandalar axlati, odatda, to'shama tashlangan xas-xashaklar (somon, qipiqchalar) bilan aralashgan quruq, qattiqroq organik o'g'itdan iborat massa. Mahalliy organik o'g'it. Tarkibida o'simliklar uchun zarur bo'lgan azot va kul elementlari bor.

Yer usti suvlar — bu yer yuzidagi suvlar bo'lib, ular sug'orish uchun qo'llaniladi, masalan, cho'kmalar, daryolar, suv omborlari, hovuzlar, ko'llar, ariqlar, kanallar, aniq suv omborlari.

Yer ostidagi suvlar - bu yer ostida, suvni saqlaydigan qatlamlarda joylashgan suvlardir, ya'ni tuproqdagi, tuproq suvlari darajasidan pastroqdagi to'yinganlik

zonasidagi suvlardir, yerdagi bo'shliqlar suv bilan to'ldirilgan. Odatda ular quduqlardan chiqariladi.

Vodoprovod suvi — markazlashgan suv ta'minoti tizimi (kommunal yoki maxsus qishloq xo'jaligi tizimi) orqali kelayotgan suv.

Tozalangan oqava suvlar — bu oqava (xonadon yoki ishlab chiqarish) suvlari bo'lib, ularning tozalanganlik darajasi sug'orish uchun mo'ljallangan.

Tomchilatib sug'orish — qishloq xo'jaligi ekinlarini parvarishlashda o'simlikning ildizi yonidagi zonaga uning ehtiyojiga mos miqdordagi suvni yetkazib beradigan sug'orish usuli;

Yomg'irlatib sug'orish — qishloq xo'jaligi ekinlarini sug'orishning tuproq va o'simliklar sathi ustiga imkon boricha tabiiy yomg'irlatishni imitatsiya qiluvchi sepih tarzida suv yetkazib beradigan usuli, xususan:

keng qamrovli yomg'irlatib sug'orish tizimi — aylanma yoki frontal harakatlanuvchi agregatlar yordamida suv yetkazib beradigan yomg'irlatib sug'orish tizimi;

“sprinkler” tizimi — statsionar kalta purkovchi uskunalar yordamida suv yetkazib beradigan yomg'irlatib sug'orish tizimi;

mobil yomg'irlatib sug'orish tizimi — ko'chma tirkama va baraban tipidagi agregat yordamida ekinlarni yomg'irlatib sug'orish tizimi;

Diskret sug'orish usuli — lazerli uskuna bilan jihozlangan tekislagichlar yordamida tekislangan maydonlarda ekinlarni egiluvchan quvurlar yordamida suvni tanaffuslar bilan bergan holda sug'orish usuli.

Egiluvchan quvur orqali sug'orish — suvni ekinlarning ildizlariga to'g'ridan-to'g'ri egiluvchan quvurlar orqali, kichik teshiklari (kapelnitsalar yoki emitterlar) orqali berilishi.

Akvakultura (baliqchilik) — suv bioresurslarini maqsadli ravishda ko'paytirish, shu jumladan:

- baliqlar;
- qisqichbaqasimonlar;
- suv o'simliklari;
- boshqa suv hayvonlari.

Ko'paytirish quyidagi usullarda amalga oshirilishi mumkin:

- hovuzlarda, suv omborlarida, basseynlarda, sadkaxlarda;
- ochiq suv obyektlarida hamda yopiq tizimlarda.

Sun'iy suv omborlari — baliq yetishtirish uchun maxsus qurilgan yoki jihozlangan obyektlar: dambali hovuzlar, qazib olingan suv omborlari, beton yoki plastik basseynlar, suv omborlarida sadoklar qatorlari, suvni isitish tizimlari va boshqalar.

Tabiiy suv omborlari — tabiatdan paydo bo'lgan (ko'llar, daryolar va h.k.) suv obyektlari bo'lib, ularda xo'jalik baliq yetishtirishni nazorat qiladi.

I BO'LIM. UMUMIY TAVSIF

1–SAVOL 2026-yilning 15-yanvar holatiga xo'jalik/tashkilotning huquqiy maqomi

1.1 Yuridik shaxs tashkil etgan dehqon xo'jaligi;

1.2 Fermer xo'jaligi;

1.3 Qishloq xo'jaligi faoliyatini amalga oshiruvchi tashkilotlar (asosiy faoliyat turi qishloq xo'jaligi bo'lmagan qishloq xo'jaligi yerlariga ega hamda qishloq xo'jaligi hayvonlari va parrandalari mavjud tashkilotlarni qo'shgan holda).

2–SAVOL. 2026-yilning 15-yanvar holatiga xo'jalik (tashkilot) to'g'risidagi ma'lumotlar

2.1 Xo'jalik (tashkilot) nomi

2.2 Xo'jalik (tashkilot) CTIR raqami

Xo'jalik (tashkilot) joylashgan manzil:

2.3 Hudud nomi (*Qoraqalpog'iston Respublikasi, viloyatlar, Toshkent shahri*)

2.4 Tuman, shahar nomi

2.5 Mahalla (ovul) fuqarolar yig'ini nomi

Xo'jalik (tashkilot) rahbarining identifikatsiyasi:

2.6 Xo'jalik (tashkilot) rahbari (egasi) ning F.I.O.

Xo'jalik (tashkilot) rahbarining joriy yashash manzili:

2.7 Hudud nomi (*Qoraqalpog'iston Respublikasi, viloyatlar, Toshkent shahri*)

2.8 Tuman, shahar nomi

2.9 Mahalla (ovul) fuqarolar yig'ini nomi

2.10 Ko'cha nomi (*nomsiz ko'cha "nomsiz" deb yoziladi*)

2.11 Uy raqami (raqamsiz bo'lsa, uy "raqamsiz" deb yoziladi):

2.12 Xo'jalik (tashkilot) rahbarining jinsi: ayol/erkak

2.13 Xo'jalik (tashkilot) rahbarining tug'ilgan yili

2.14 Xo‘jalik/tashkilot rahbari va hisobchisi yoki respondentning telefon raqami **(amalda ishlayotgan telefon raqamlarni ko‘rsatish lozim):**

Barcha xo‘jalik/tashkilot (korxona) va ushbu xo‘jalik/tashkilot (korxona) rahbariga oid ma’lumotlar ro‘yxatga olish sanasiga (2026-yil 15-yanvar holatiga) muvofiq to‘ldirilishi lozim.

II BO'LIM. XO'JALIKDAGI MEHNAT FAOLIYATI

Ushbu bo'limning maqsadi — mazkur xo'jalik/tashkilotda 2025-yilda qishloq xo'jaligi faoliyatida taxminan necha oy band bo'lgan asosiy (doimiy) va mavsumiy ishchilar (jinsi bo'yicha alohida) sonini baholashdan iborat.

Ma'lumot uchun:

Ushbu savollarga javob quyidagi variantlar asosida respondent tomonidan belgilanadi (taqdim etilgan **3 ta** javob variantlaridan barchasi ham tanlanishi mumkin).

Ushbu ustunlarda quyidagilar ko'rsatiladi — belgilangan vaqt oralig'ida (**oylar bo'yicha**) to'liq ish kuni ishlagan erkaklar va ayollar soni hamda to'liq bo'lmagan ish kuni ishlagan erkaklar va ayollar soni kiritilishi kerak (**asosiy** (doimiy) ishchilar va **mavsumiy** ishchilar **alohida** ko'rsatiladi).

To'liq / to'liq bo'lmagan **ish kuni** yoki **ish haftasi** davomidagi soatlar soniga qarab belgilanadi:

To'liq ish kuni - kuniga **8 soat** va haftasiga **40 soat** ishlashni anglatadi;

To'liq bo'lmagan ish kuni - kuniga **8 soatdan kam** va haftasiga **40 soatdan kam** ishlashni anglatadi.

Oxirgi 12 oy davomida:

- bir necha marta xo'jalikda ishlagan shaxs **faqat bir marotaba** hisobga olinadi;

- qishloq xo'jaligi xizmatlarini ko'rsatuvchi **mavsumiy (vaqtinchalik) ishchilar 2 savolda ko'rsatiladi.**

Agar ota-onalar roziligi bilan xo'jalik faoliyatida **15 yoshdan 18 yoshgacha** bo'lgan bolalar ishtirok etsa, ular jinsiga qarab **“To'liq bo'lmagan ish kuni”** ustunida hisobga olingan bo'lishi kerak.

1–SAVOL. 2025-yil davomida qishloq xo'jaligi faoliyati bilan band bo'lgan asosiy ishchilar soni hamda ularning yil davomida ishlagan vaqti:

Ma'lumot uchun:

Asosiy ishchilar - bu xo'jalikda qishloq xo'jaligi mahsulot ishlab chiqarish va xizmat ko'rsatish, agrotexnik va texnologik ishlar, hayvonlar parvarishi, ekin ekish, hosil yig'ish, texnika bilan ishlash kabi bevosita ishlarda qatnashadigan mutaxassis va ishchilardir.

		To'liq ish kuni		To'liq bo'lmagan ish kuni	
		Erkak	Ayol	Erkak	Ayol
1	3 oygacha				
2	4–6 oy				
3	7 oy va undan ko'proq				

2–SAVOL. 2025-yil davomida qishloq xo'jaligi faoliyati bilan band bo'lgan mavsumiy ishchilar soni hamda ularning yil davomida ishlagan vaqti:

Ma'lumot uchun:

Mavsumiy ishchilar - xo'jalikda faqat muayyan vaqt davomida (masalan, ekin ekish, hosil yig'ish, qishloq xo'jaligi ishlari, qurilish mavsumi va h.k.) ish yuritish uchun vaqtinchalik asosda ishga jalb etiladigan xodimlar.

Yuridik shaxs tashkil etgan dehqon xo'jaligini yuritayotgan uy xo'jaligi a'zolari, so'nggi 12 oy davomida xo'jalikda ishlagan bo'lsa, ular bajargan ish turiga qarab 1-savolda yoki 2-savolda hisobga olinishi kerak.

		To'liq ish kuni		To'liq bo'lmagan ish kuni	
		Erkak	Ayol	Erkak	Ayol
1	3 oygacha				
2	4–6 oy				
3	7 oy va undan ko'proq				

A–SAVOL. 2025-yilda xo'jalik (tashkilot) foydalanishida bo'lgan qishloq xo'jaligi yerlari joylashgan mahallalar sonini ko'rsating?

Ushbu savolning javobida xo'jalik (tashkilot) foydalanishida bo'lgan yerlar joylashgan mahallalar soni ko'rsatilishi lozim.

III, IV, V, VI va VII bo'limlar A-savolda ko'rsatilgan soniga muvofiq ravishda har bir mahalla uchun alohida to'ldiriladi.

III BO‘LIM. YER RESURSLARI VA ULARDAN FOYDALANISH

So‘rovnomanini to‘ldirish jarayonida respondentlar o‘lchov birliklariga, shu jumladan yer resurslari bo‘yicha ko‘rsatkichlarga qat’iy rioya qilishlari lozim.

Eslatma:

- yuridik shaxs tashkil etgan dehqon xo‘jaliklari uchun **ochiq yer maydonlari sotixda 0,01 aniqlikkacha** ko‘rsatilishi lozim;

- fermer xo‘jaliklari, qishloq xo‘jaligi faoliyatini amalga oshiruvchi tashkilotlar va asosiy faoliyat turi qishloq xo‘jaligi bo‘lmagan qishloq xo‘jaligi yerlariga ega tashkilotlar uchun **ochiq yer maydonlari gektarda (misol uchun: 100 gektar)** ko‘rsatilishi lozim.

Barcha toifadagi xo‘jaliklardagi **yopiq yerlarining** yer maydonlari **sotixda 0,01 aniqlikkacha** ko‘rsatiladi.

1–SAVOL. Yer maydonlari joylashgan mahalla manzilni ko‘rsating.

Quyidagilar ko‘rsatiladi:

- hudud nomi (Qoraqalpog‘iston Respublikasi, viloyatlar va Toshkent shahri);
- tuman yoki shahar nomi;
- mahalla nomi.

2–SAVOL. 2026-yilning 15-yanvar holatiga ushbu mahallada yer uchastka(lar)ga bo‘lgan egalik huquqi va ularning maydoni (ga, sotix, 0,01 aniqlikkacha):

Respondentning 2026-yilning 15-yanvar holatiga barcha egalik huquqidagi yer uchastkalari va ularning maydoni quyidagi variantlar bo‘yicha belgilanadi (taqdim etilgan javob variantlaridan bir nechtasi ham tanlanishi mumkin).

Ushbu savolga javob respondent tomonidan quyidagi variantlar asosida belgilanadi:

T/r	Yerga egalik huquqi	Yer uchastkasi qismining maydoni (ga, sotix)
2.0	doimiy foydalanish huquqi (mulk huquqi asosida)	
2.1	umrbod egalik qilish huquqi	
2.2	ijaraga olingan	
2.3	ikkilamchi ijaraga olingan	
2.4	ijaraga berilgan yerlar	

“Doimiy foydalanish huquqi (mulk huquqi asosida)” - yer uchastkalari korxonalar, muassasalar va tashkilotlarga qishloq va oʻrmon xoʻjaligi yuritish uchun, qonunchilikda nazarda tutilgan hollarda esa, boshqa maqsadlar uchun ham doimiy egalik qilishga beriladi.

“Umrbod egalik qilish huquqi” - meros qilib qoldiriladigan umrbod egalik qilish huquqi asosida dehqon xoʻjaliklari (yuridik shaxs tashkil etgan)ga taqdim etiladigan yer uchastkalari tushuniladi.

“Ijaraga olingan (toʻliq, auktsion, lot)” - qishloq xoʻjaligi maqsadlarida vaqtincha foydalanilayotgan, **ogʻzaki, yozma shartnomasi yoki onlayn- auktsion savdo asosida ijaraga olingan** yer uchastkalari kiritiladi;

“Ikkilamchi ijaraga olingan” –qishloq xoʻjaligi maqsadlarida vaqtincha foydalanilayotgan, jismoniy yoki yuridik shaxs (ijarachi)dan ogʻzaki yoki yozma subijara shartnomasi asosida ijaraga olingan yer uchastkalari kiritiladi;

“Ijaraga berilgan” - bir shaxs (ijaraga beruvchi) oʻz yerlarini boshqa shaxsga, maʼlum muddatga, belgilangan shartlar asosida, ijara haqi evaziga yoki toʻlovsiz foydalanish uchun berilishi. Bunda ijaraga berilgan yer maydoni umrbod egalik qilish huquqi asosidagi yer maydonidan kichik boʻlishi lozim.

3–SAVOL. 2025-yil davomida yer uchastkasining umumiy yer maydoni va uning foydalanish turlari boʻyicha taqsimlanishi (ga va sotix 0,01 aniqlikkacha):

Yer uchastkasining **umumiy yer maydoni** III Boʻlim, 2-savoldagi barcha (2.0, 2.1, 2.2, 2.3) satrlar yigʻindisidan 2.4-satr (ijaraga berilgan yerlar) qiymatini ayirib tashlagan holda roʻyxatga olinadi va xoʻjalikning amaldagi egaligida va foydalanishida boʻlgan (foydalanilayotgan va foydalanilmayotgan) **barcha yerlarni** qamrab oladi.

Shu bilan birga, quyidagilarga eʼtibor bering:

III-boʻlimning 2-savolida koʻrsatilgan yer maydonlari yigʻindisi (2.0+2.1+2.2+2.3–2.4 satrlar) har doim ham 3-savolning 3-satri “Umumiy yer maydoni” bilan teng boʻlavermasligi mumkin. Bunga hisobga olish davrlarining farqliligi sabab boʻladi:

2-savol uchun - 2026-yil 15-yanvar holatiga,

3-savol uchun - 2025-yil davomida.

Bu holat xoʻjalikda 2025-yil davomida foydalanilgan, biroq 2026-yil 15-yanvar holatiga kelib xoʻjalik hisobidan chiqarilgan yer maydonlari mavjud boʻlgan taqdirda yuzaga keladi.

3. Umumiy yer maydoni

shu jumladan:

3.1 qishloq xoʻjaligi maqsadlarida foydalanilgan yerlar, jami:

shu jumladan:

3.1.1 ekin (haydalgan) yerlar

shundan

3.1.1.1 bir yillik ekinlar ekilgan ochiq yerlar (*gullar, ko'p yillik o'tlar va ozuqa uchun bedani hisobga olgan holda*)

3.1.1.2 yopiq yerlar (issiqxonalar)

3.1.1.3 vaqtincha ekilmagan yerlar

3.1.2 ko'p yillik ekinlar ekilgan yer maydonlari

3.1.3 tabiiy pichanzorlar va yaylovlar bilan band bo'lgan yerlar

3.1.4 xo'jalik maqsadlarida foydalanilgan yerlar

3.2 o'rmon va boshqa o'rmon bilan qoplangan yerlar

3.3 baliq boqish (akvakultura) uchun foydalanilgan yerlar

3.4 yuqoridagi turlarga kiritilmagan boshqa yer maydonlari

3.1.1.1, 3.1.1.2, 3.1.1.3, 3.1.2, 3.1.3, 3.1.4, 3.2, 3.3, 3.4 satrlar to'ldiriladi.

3, 3.1, 3.1.1 satrlar tizim tomonidan to'ldiriladi.

Bir yillik ekinlar ekilgan ochiq yerlar — ekinlari bir yil ichida ekilib, hosili olinadigan ekinlar yetishtiriladigan yer maydonlaridir.

Vaqtincha ekilmagan yerlar (dam olayotgan) haydaladigan yerlar bo'lib, yerga qayta ishlov berishdan oldin uzoq muddat dam oladi. Bunday holat xo'jalikning almashlab ekish tizimining bir qismi bo'lishi mumkin yoki odatda ekiladigan ekinlar suv toshqini, suv tanqisligi yoki boshqa sabablar oqibatida ekilmasligi yoxud o'tqazilmasligi natijasida yuzaga kelishi mumkin.

Yopiq yerlar - dehqonchilik mahsulotlarini **nazorat qilinadigan sharoitlarda** (zarur harorat, namlik va yoritishni ta'minlagan holda) yetishtirish uchun mo'ljallangan, **shisha, plastmassa yoki boshqa materiallardan tayyorlangan tomli doimiy inshootlar** ostida joylashgan hududlardir.

Bunday inshootlarda **bir yillik va ko'p yillik ekinlar** yetishtirilishi mumkin.

Issiqxonalar – sun'iy ravishda (neft, gaz, elektr energiyasi, ko'mir, o'tin va boshqalar yordamida) isitiladigan inshoot bo'lib, ularda qishloq xo'jaligi ekinlaridan yil davomida hosil olishni tashkil qilish mumkin bo'lib, ekishdan boshlanib to hosilni yig'ib olish bilan tugallanadigan davrni o'z ichiga oladi.

Issiqxonalarning maqbul balandligi **2 metr** atrofida va undan ham baland bo'lishi mumkin. Issiqxonalarning balandligi ularning ichida qishloq xo'jaligi ekinlariga ishlov berish uchun nafaqat odamlar, balki qishloq xo'jaligi texnikalarining ham bimalol harakatlanishini ta'minlashi zarur.

Ko'p yillik ekinlar yer maydonlari — bu vegetatsiya davri bir yildan ortiq bo'lgan ekinlar yetishtiriladigan yerlardir.

Ko'p yillik ekinlar yer maydonlariga bir necha yillar davomida takroriy ekishni talab qilmaydigan ko'p yillik ekinlarni yetishtirish uchun foydalaniladigan yerlar,

nastarin kabi gulli daraxtlar va butalar bilan band yerlar (oʻrmon daraxtlari koʻchatzorlari bundan mustasno, ular “oʻrmonlar yoki boshqa oʻrmon bilan qoplangan yerlar” toifasiga kiritilishi kerak) kiradi. Tabiiy pichanzorlar va yaylovlar bilan band yerlar koʻp yillik ekinlar ekiladigan yerlar jumlasiga kirmaydi.

Tabiiy pichanzorlar va yaylovlar bilan band yerlarga uzoq vaqt davomida (besh yil va undan ortiq) ham madaniy, ham tabiiy (tabiiy pichanzorlar yoki yaylovlar) oʻtli ozuqa oʻsimliklarini yetishtirish uchun foydalaniladigan yerlar kiradi.

Agar xoʻjalik yaylov yerlaridan **ijara** asosida foydalanilayotgan boʻlsa, ijara turidan kelib chiqqan holda, ushbu yer maydonlari mos ravishda “Ijaraga olingan yerlar”-2.2 satr yoki “Ikkilamchi ijaraga olingan yerlar”-2.3 satr satrida koʻrsatiladi va ushbu boʻlim 3 savolining “Tabiiy pichanzorlar va yaylovlar bilan band boʻlgan yerlar” 3.1.3-satrda koʻrsatiladi.

Xoʻjalik ehtiyojlari uchun foydalanilgan yerlar — xoʻjalik egasining uyi va uy atrofidagi hovli (*agar ushbu manzilda qishloq xoʻjaligi faoliyatini yuritsa, misol uchun: yuridik shaxs tashkil etgan dehqon xoʻjaligi*), xoʻjalikning qishloq xoʻjaligi maqsadlarida foydalanilayotgan binosi va bino atrofidagi hovli, molxona(lar), otxona(lar), somonxona, traktorlar uchun garaj, parranda kataklari joylashgan va boshqa yerlarni qoʻshgan holda **3.1.4 “xoʻjalik maqsadlarida foydalanilgan yerlar”**-satrda koʻrsatishi lozim.

Oʻrmonlar va boshqa oʻrmon bilan qoplangan yerlar – maydoni **0,5** gektardan ortiq, balandligi **5 metr**dan (m) va oʻrmon bilan qoplanganligi **10% dan** ortiq boʻlgan yoki **oʻsish joyida ushbu chegaraviy qiymatlarga yetishi mumkin boʻlgan daraxtlar boʻlgan yerlar.** Bunga tabiiy va sunʼiy ekilgan oʻrmonlar kiradi.

Baliq boqish (akvakultura) uchun foydalanilgan yerlar - xoʻjalik tomonidan baliq yetishtirish maqsadida foydalanilayotgan suv obyektlari maydoni tushuniladi (Bunday suv obyektlariga daryolar, koʻllar, suv omborlari, toʻgʻonlar, kanallarning ayrim qismlari va boshqalar kirishi mumkin).

Yuqoridagi turlarga kiritilmagan boshqa yer maydonlari - xoʻjalik ichidagi yoʻllar va soʻqmoqlar; baliqchilikda foydalanilmaydigan kanallar; zovurlar; koʻllar va boshqa suv havzalari; qirgʻoq boʻyi hududlar va boshqalar.

IV BO'LIM. SUG'ORISH

Sug'orish - yomg'irdan tashqari hollarda, yaylovlar holatini yaxshilash yoki ekinlar hosildorligini oshirish maqsadida tuproqni suv bilan sun'iy namlashdir. Sug'orish, odatda, ekinlarga suv yetkazib berish uchun mo'ljallangan infratuzilma va jihozlar mavjudligini nazarda tutadi (masalan, sug'orish kanallari, nasoslar, yomg'ir latib sug'orish uskunalari yoki lokallashtirilgan sug'orish tizimlari). Shuningdek, chelak, leyka va boshqa anjomlardan foydalanib o'simliklarni **qo'lda sug'orish** ham sug'orishga kiradi. Daryo yoki boshqa suv oqimlarining havzadan toshishi natijasida yerlarning **nazoratsiz suv bosishi** sug'orish deb hisoblanmaydi.

Sug'orish - bu suv manbaidan suvni olib, uni qishloq xo'jaligi ekinlariga yetkazib berish jarayonining har qanday turini o'z ichiga oladi. Sug'orish uchun suv turli manbalardan - **daryolar, suv omborlari, quduqlar** va boshqa manbalardan olinishi mumkin. Sug'orish suvi katta hududda joylashgan bir nechta xo'jaliklarga xizmat qiluvchi **keng qamrovli sug'orish tizimi** orqali yoki **mahalliy suv tarmog'i** orqali (masalan, bir mahallaga xizmat qiluvchi) yetkazilishi mumkin. Shahar va shahar atrofi hududlarida sug'orish **shlanglar** va **chelaklar** yordamida amalga oshiriladi, ba'zan bu jarayonda **shahar (munitsipal) suv ta'minoti tizimidan** ham foydalaniladi.

Sug'oriladigan yerlar - qishloq xo'jaligida foydalanish va sug'orish uchun yaroqli bo'lgan, suv resurslari shu yerlarni sug'orishni ta'minlay oladigan sug'orish manbai bilan bog'langan doimiy yoki muvaqqat sug'orish tarmog'iga ega bo'lgan yerlar.

1–SAVOL. 2025-yil davomida ushbu mahalladagi qishloq xo'jaligi yerlarini sug'orish uchun foydalanilgan suv manbalari

Savolnomani to'ldirishda xo'jalik tomonidan ushbu mahallada qo'llanilayotgan sug'orish manbalarini quyidagi ro'yxat asosida ko'rsatish lozim (taqdim etilgan **5 ta** javob variantlaridan barchasi ham tanlanishi mumkin):

Misol uchun:

Xo'jalik qishloq xo'jaligi yerlarini sug'orish uchun **yer usti suvlari** (kanal suvi) va **vodoprovod suvidan** foydalangan. Shu asosda quyidagi ro'yxatdan **1.1** va **1.3**-satrlar belgilanadi.

1.1 Yer usti suvlar (*irmoq, daryo, suv omborlari, hovuz, ko'l, ariq, kanal, zovur, zahkash (zakach)*).

1.2 Yer ostidagi suvlar.

1.3 Vodoprovod suvi.

1.4 Tozalangan oqava suvlar.

2–SAVOL. 2025-yil davomida ushbu mahalladagi qishloq xo‘jalik yerlarini sug‘orishda foydalanilgan sug‘orish usullari

Savolnomani to‘ldirishda xo‘jalikda qo‘llanilayotgan sug‘orish usullarini quyidagi ro‘yxat asosida ko‘rsatish lozim (taqdim etilgan 4 ta javob variantlaridan barchasi ham tanlanishi mumkin):

Misol uchun:

Xo‘jalik qishloq xo‘jaligi yerlarini sug‘orishda **yer usti sug‘orish** va **tomchilatib sug‘orish** usullaridan foydalangan. Shu sababli quyidagi ro‘yxatdan **2.1** va **2.2**-satrlar belgilanadi:

2.1 Yer usti suvlari.

2.2 Tomchilatib sug‘orish.

2.3 Yomg‘irlatib sug‘orish.

2.4 Diskret sug‘orish.

2.5 Egiluvchan quvur orqali sug‘orish.

3–SAVOL. 2025-yil davomida xo‘jalikda amalda sug‘orilgan ushbu mahalladagi yer maydonlar (ga, sotixda, 0,01 aniqlikkacha)

Yer agar so‘nggi 12 oy davomida **hech bo‘lmaganda bir marta sug‘orilgan bo‘lsa**, u amalda sug‘orilgan deb hisoblanadi va har bir yer uchastkasi bo‘yicha alohida ko‘rsatiladi.

Shuni ta‘kidlash lozimki, agar yer uchastkasi kamida bir marta sug‘orilgan bo‘lsa, ushbu mahalladagi har bir yer uchastkasi bo‘yicha amalda sug‘orilgan maydon ko‘rsatiladi.

Amalda sug‘orilgan yer maydoni qishloq xo‘jaligi maqsadlarida foydalanilayotgan yerlar maydoni **hajmidan oshmasligi kerak**.

Sug‘orish usullari tavsifi ushbu Yo‘riqnomaning **Asosiy tushunchalar va ta’riflar** qismida keltirilgan.

3.1 Jami sug‘orilgan yer maydoni:

(3.2 + 3.3 + 3.4 satrlar yig‘indisi)

shu jumladan:

3.2 Bir yillik ekinlar (issiqxonalar maydonlarini qo‘shgan holda)

So‘nggi 12 oy davomida sug‘orilgan don va dukkakli ekinlar, sabzavotlar, kartoshka, texnik ekinlar, oziqbop poliz ekinlari, yem-xashak ekinlari, gullar, gul ko‘chatlari va boshqa bir yillik ekin yerlari kiritiladi. Shuningdek, so‘nggi 12 oy ichida bir yillik ekinlar ekilgan **issiqxona va parniklardagi sug‘orilgan yerlar** ham shu toifaga kiradi.

3.3 Ko‘p yillik ekinlar (bog‘lar, tokzorlar, issiqxonalar maydonlarini qo‘shgan holda)

Bularga mevali bog‘lar, uzumzorlar, rezavor mevalar, tutzorlar, terakzorlar, tollar, pavlovniya, manzarali daraxtlar va ko‘p yillik ekinlar yetishtiriladigan yopiq yerlar (issiqxonalar)dagi sug‘orilgan maydonlar kiradi.

3.4 O‘tloq va yaylovlar

Xo‘jalik tomonidan yem-xashak (pichan) tayyorlash yoki chorva mollarini yaylovda boqish uchun foydalaniladigan, mazkur xo‘jalik tomonidan sug‘oriladigan yerlar.

Misol:

Xo‘jalikning umumiy foydalanishdagi yer maydoni - 26 sotix (dehqon xo‘jaliklari uchun sotixda, boshqalar uchun geklarda), shundan 17 sotix qishloq xo‘jaligi maqsadlarida foydalaniladi:

- bir yillik ekinlar ekilgan ochiq yerlar - **5 sotix**,
- yopiq yerlar (issiqxonalar) - **5 sotix**,
- vaqtincha ekilmagan yerlar - **0,5 sotix**,
- ko‘p yillik ekinlar yer maydonlari - **5 sotix**,
- tabiiy pichanzorlar va yaylovlar bilan band yerlar- **1 sotix**,
- yuqoridagi turlarga kiritilmagan boshqa yer maydonlari - **0,5 sotix**.

Yuqorida keltirilgan yer turlaridan xo‘jalik tomonidan amalda sug‘orilgan yerlar quyidagilar bo‘lgan: barcha haydaladigan (**bir yillik ekinlar**) yerlar, **yopiq yerlar**, **vaqtincha ekilmagan yerlar**, **ko‘p yillik ekinlar yerlari**, **o‘tloq va yaylovlar**.

Sotixda (0,01 aniqlikda)

№	Ko‘rsatkich nomi	Qiymat (sotix)
1	Jami sug‘orilgan yer maydoni	16
	shu jumladan:	
2	Bir yillik ekinlar (issiqxonalar maydonlarini qo‘shgan holda)	10
3	Ko‘p yillik ekinlar (bog‘lar, uzumzorlar, issiqxonalar maydonlarini qo‘shgan holda)	5
4	O‘tloq va yaylovlar	1

V BO'LIM. QISHLOQ XO'JALIGI EKINLARI

Savolnomaning qishloq xo'jaligi ekinlari maydonlari to'g'risidagi ma'lumotlarini to'ldirishda quyidagi **qoidalariga amal qilish zarur**:

- qishloq xo'jaligi ekinlari ekin maydonlari haqidagi ma'lumotlarni to'ldirishda 2025-yil hosili uchun ekilgan asosiy (birlamchi) ekinlar hisobga olinadi;

- har bir ekin alohida ko'rsatiladi;

- sabzavotlar va poliz ekinlari ko'chatlar va urug'lari - alohida ko'rsatiladi;

- yosh mevali bog'lar va ko'p yillik daraxtlar qator oralaridagi ekinlar (1.2.10- satr) alohida ko'rsatiladi;

- agar ekin faqat issiqxonada yetishtirilgan bo'lsa, u holda "ochiq yer" bo'yicha barcha ustunlarda 0 (nol) qo'yiladi yoki aksincha;

- bir ekinning ochiq va yopiq maydoni takrorlanmaydi - alohida hisobga olinadi.

Qishloq xo'jaligi ekinlarining umumiy ekin maydoniga quyidagilar qo'shiladi:

- **kuzgi ekinlar** va ekilgan ko'p yillik o'tlar maydonlari;

- **kuzgi va bahorgi asosiy ekinlar**, shuningdek, ekilgan **ko'p yillik o'tlar maydonlari**;

- yoz mavsumida nobud bo'lgan, lekin qayta ekilmagan kuzgi va bahorgi ekinlar;

- yosh mevali bog'lar, shuningdek, boshqa ko'p yillik daraxtlar qator oralariga ekilgan qishloq xo'jaligi ekinlari.

Qishloq xo'jaligi ekinlari maydoni 2025-yil hosili uchun haqiqatan ekilgan asosiy qishloq xo'jaligi ekinlari maydonlarini, shu jumladan vaqtinchalik foydalanishdagi yoki ijaraga olingan yer maydonlarini ham aks ettiradi.

Asosiy ekinlar – joriy yil hosili uchun bahorgi ekinlarni ekish oxiriga mustaqil maydonlarni egallagan ekinlar. Bu toifadagi ekin yerlar o'tgan yilning kuzida ekilgan kuzgi ekinlar, joriy yilning bahorida ekilgan barcha ekinlar hamda o'tgan yillarda ekilgan ko'p yillik o'tlarning saqlanib qolgan maydonlarini o'z ichiga oladi.

Aralash ekishlar - bir maydonda asosiy ekin bilan bir vaqtda boshqa, asosiy bo'lmagan ekin ekiladigan holatlar. Xo'jalikda aralash ekinlar (asosiy ekinlar bilan bir vaqtda ekilgan asosiy bo'lmagan ekinlar – bug'doy-beda, arpa-beda, bug'doy-arpa, arpa-bug'doy, sarimsoq-piyoz, pomidor-bodring va h.k.) maydonlari mavjud bo'lgan hollarda, aralash ekinlarning eng ko'p miqdorini tashkil etuvchi asosiy ekinlar bo'yicha ekin maydonini hisobga olinadi.

Ekin maydoniga – bog‘lar, rezavor mevalar, yashil gazonlar, yo‘laklar va boshqa ekin ekilmagan maydonlar (misol uchun, sun‘iy hovuzlar) kiritilmaydi.

Siderat ekinlar (tuproq unumdorligini tabiiy ravishda oshirish tuproqni organik moddalar va azotli birikmalar bilan boyitish maqsadida ekiladigan o‘simliklar) hamda **tabiiy o‘tloq va yaylovlarga** ekilgan ko‘p yillik o‘tlar (ularni yaxshilash maqsadida) ekin maydoniga kiritilmaydi.

Agar o‘simliklar nobud bo‘lib, ularning o‘rniga boshqa ekin qayta ekilgan bo‘lsa, hisobga **qayta ekilgan va hosil olingan** ekin maydonlari olinadi.

Agar ayrim ekin maydonlari (nobud bo‘lganlaridan tashqari) bahorda don uchun mo‘ljallangan, lekin amalda **yem-xashak (pichan, yashil massa, silos)** uchun o‘rib olingan bo‘lsa, ular “**yem-xashak ekinlari**” guruhiga kiritiladi va 1.6.2 satrda hisobga olinadi.

Ilgari hisobga olingan don ekinlarini **asossiz ravishda yem-xashak guruhiga o‘tkazishga yo‘l qo‘yilmaydi.**

Misol uchun: faqat don uchun ekiladigan **sholi** kabi ekinlarni bir yillik o‘tlar sifatida ko‘rsatish mumkin emas.

Shuningdek, yoz davrida nobud bo‘lgan yoki chorva ozuqa sifatida ishlatilgan kuzgi va bahorgi ekinlar **asli mo‘ljallangan toifasi bo‘yicha** (masalan, donli yoki texnik ekinlar sifatida) ko‘rsatiladi.

Umumiy ekin maydoniga quyidagilar qo‘shilmaydi:

- yashil ozuqa yoki silos uchun ekiladigan **oraliq ekinlar**,
- asosiy hosildan keyin ekilgan **takroriy ekinlar**,
- **siderat ekinlar** (ya’ni tuproqni oziqlantirish uchun yetishtirilib, keyin tuproqqa qo‘shiladigan o‘simliklar),
- tabiiy o‘tloq va yaylovlarni yaxshilash maqsadida ekilgan ko‘p yillik o‘tlar (ular dastlabki haydalishdan so‘ng ekilgan bo‘ladi).

1–SAVOL. 2025-yil davomida xo‘jalikda ekin ekilgan ushbu mahalladagi yerlar maydonini bir yillik ekin turlari bo‘yicha ko‘rsating (ga, sotixda 0,01 aniqlikkacha).

1.1 Don va dukkakli don ekinlari, jami:

Bu guruh quyidagi ekinlarni o‘z ichiga oladi:

- 1.1.1 bug‘doy;
- 1.1.2 arpa;
- 1.1.3 javdar;
- 1.1.4 don uchun makkajo‘xori;
- 1.1.5 oq jo‘xori;
- 1.1.6 sholi;
- 1.1.7 no‘xat;

1.1.8 mosh;
1.1.9 loviya;
1.1.10 boshqalar (**suli, tariq, tritikale**, marjumak, yasmiq (**chechevitsa**),
burchiq (**china**) va boshqalar).

Don va dukkakli don ekinlar guruhiga faqat don yetishtirish uchun ekilgan maydonlar kiradi.

Ular 1.1–1.10-satrlarda alohida ko‘rsatilishi kerak va ular yig‘indisi xo‘jalikdagi barcha don va dukkakli don ekinlari maydoniga teng bo‘lishi lozim.

Agar makkajo‘xori **yashil massa uchun ekilgan bo‘lsa**, lekin **don to‘liq pishgan holda yig‘ilgan bo‘lsa**, u holda uning maydoni **don ekinlari guruhidagi** 1.1.4-satrdagi **“don uchun makkajo‘xori”** ko‘rsatiladi.

Agar oq **jo‘xori** ekinining somoni **supurgi tayyorlashda** ishlatilsa, uning maydoni ham **don va dukkakli don ekinlar guruhidagi** 1.1.5-satrdagi **“oq jo‘xori”** ko‘rsatiladi.

Silos, ko‘k ozuqa, senaj uchun ekilgan don va dukkakli don ekinlari **“Yem-xashak (ozuqa) ekinlari”** guruhida ko‘rsatiladi.

Shuningdek, makkajo‘xorining so‘nggi pishish bosqichidagi (sut-mum pishiqlik davri) holida silos yoki yashil ozuqa uchun o‘rib olingan maydonlari ham **Yem-xashak ekinlari guruhining** 1.6.2-satrdagi **“Bir yillik va ko‘p yillik o‘tlar”** ko‘rsatiladi.

1.2 Sabzavot ekinlari, jami:

Bu guruh quyidagi ekinlarni o‘z ichiga oladi:

- 1.2.1 karam;
- 1.2.2 gulkaram;
- 1.2.3 brokkoli;
- 1.2.4 pomidor;
- 1.2.5 bodring;
- 1.2.6 baqlajon;
- 1.2.7 qalampir (bulg‘or, achchiq va boshqalar);
- 1.2.8 qovoq;
- 1.2.9 sabzi;
- 1.2.10 sholg‘om;
- 1.2.11 turp;
- 1.2.12 rediska;
- 1.2.13 oziqbob lavlagi;
- 1.2.14 boshpiyoz va shalot piyoz;
- 1.2.15 sarimsoq piyoz;
- 1.2.16 sabzavot urug‘lari;
- 1.2.17 sabzavot ko‘chatlari;

1.2.18 boshqalar (ko‘katlar, salat latuk, sachratqi, ismaloq, rukkola, kornishonlar, artishoklar, qovoqchalar, sarsabil, ko‘k piyoz, rayhon va boshqalar). Shuningdek, **to‘liq yetilishidan oldin yig‘ib olinadigan dukkaklilar** (masalan, yashil no‘xat, loviya, pishmagan dukkaklilar va boshqalar) ham kiradi.

Xo‘jalikda ekilgan barcha turdagi sabzavot ekinlari maydonlari yig‘indisi sabzavot ekinlari umumiy maydoniga teng bo‘lishi kerak.

Eslatma:

Urug‘lik uchun ekilgan sabzavotlar (hosili to‘liq urug‘ olish maqsadida ekilgan sabzavotlar) maydonlari to‘liq holda **“Sabzavot ekinlari”** guruhining **1.2.16- “sabzavot urug‘lari” satrda** ko‘rsatiladi.

Urug‘lik oziqbop poliz ekinlari (urug‘ olish uchun yetishtiriladigan bir yillik oziqbop poliz mahsulotlari) esa **“Oziqbop poliz ekinlari”** guruhining **1.5.3 -“poliz urug‘lari” satrda** ko‘rsatiladi.

1.3 Kartoshka:

Xo‘jalikda mavjud bo‘lgan barcha turdagi **kartoshka ekinlari maydoni** haqidagi ma’lumotlar ko‘rsatiladi.

1.4 Texnik ekinlar, jami:

Bu guruh quyidagi ekinlarni o‘z ichiga oladi:

1.4.0 g‘o‘za

1.4.1 qand lavlagi;

1.4.2 tamaki;

1.4.3 kungaboqar;

1.4.4 zig‘ir;

1.4.5 soya;

1.4.6 kunjut;

1.4.7 yeryong‘oq;

1.4.8 maxsar;

1.4.9 dorivor o‘simliklar;

1.4.10 boshqalar (raps, kanop va boshqalar).

Texnik ekinlar turlarining ekin maydonlari umumiy texnik ekinlar ekin maydoniga teng bo‘lishi kerak.

Qo‘shimcha izohlar:

Qand lavlagi bo‘yicha, oziqbop lavlagidan tashqari faqat mahsuloti qand va boshqa qayta ishlanishi mo‘ljallangan ekinlar hisobga olinadi, ular **texnik ekinlar guruhining 1.4.1- “qand lavlagi” satrda** bo‘yicha ko‘rsatiladi.

Zig‘irdan olingan mahsulotning kelgusida foydalanilishidan (urug‘lik, tola) qat’iy nazar barcha maydonlari **texnik ekinlar guruhining 1.4.4- “zig‘ir” satrda** ko‘rsatiladi.

Supurgi navli jo‘xori poyasi supurgi uchun foydalanilgan bo‘lsa, ularning maydoni don va dukkakli don ekinlari guruhida hisobga olinadi.

Dorivor o‘simliklar bo‘yicha, joriy yil ekinlari o‘tgan yillar ekinlari bilan birga ko‘rsatilishi zarur, ularning maydoni **texnik ekinlar guruhining 1.4.9- “dorivor o‘simliklari” satrda** ko‘rsatiladi.

Ma’lumot uchun:

Dorivor o‘simliklari quyidagilarni o‘z ichiga oladi: qizilmiya, zanjabil (imbir), qalampirmunchoq, steviya, **kavrak, dalachoy, ermon, kiyik o‘ti, bo‘yimodaron, chayono‘t (krapiva), mavrak (shalfoy), tikanak, moychechak** va boshqa turdagi dorivor o‘simliklar.

1.5 Oziqbop poliz ekinlari, jami:

Bu guruh quyidagi ekinlarni o‘z ichiga oladi:

1.5.1 qovun;

1.5.2 tarvuz;

1.5.3 poliz urug‘lari;

1.5.4 poliz ko‘chatlari.

1.6 Yem-xashak (ozuqa) ekinlari, jami:

Bu guruh quyidagi ekinlarni o‘z ichiga oladi:

1.6.1 ildizmevalar va poliz;

1.6.2 bir yillik va ko‘p yillik o‘tlar.

Eslatma:

Chorva mollarini boqish maqsadida bir yillik va ko‘p yillik o‘tlar ekini faqat **ekilgan yer maydoni sifatida hisobga olinadi** va «**Yem-xashak (ozuqa) ekinlari**» guruhining **2.6.2- “Bir yillik va ko‘p yillik o‘tlar” satrda** ko‘rsatiladi. Shuningdek, pichan uchun ekilgan beda ham ushbu satrda hisobga olinadi.

Yem-xashak (ozuqa) ekinlari guruhidagi bir yillik o‘tlar quyidagilar bo‘yicha ko‘rsatiladi:

chorva mollariga yem sifatida yetishtiriladigan pichan, urug‘, yashil ozuqa va boshqa barcha bir yillik o‘tlar;

yashil ozuqa uchun foydalanilgan, uni yig‘ib olinganidan keyin bahorgi ekinlar ekish amalga oshirilmagan kuzgi ekinlar;

pichan, yashil ozuqa uchun ekilgan bahorgi don va dukkakli don (makkajo‘xoridan tashqari) ekinlari;

yashil ozuqa uchun ekilgan oziqbop karam ekinlari.

silos olish uchun mo‘ljallangan kungaboqar, oq jo‘xori, lyupin, no‘xat, oziqbop dukkaklilar va boshqalar.

1.7 Gullar, jami

Bu guruh quyidagilarni o'z ichiga oladi:

1.7.1 atirgul;

1.7.2 xrizantema;

1.7.3 moychechak (tibbiyot maqsadlarida bo'lmagani);

1.7.4 astra;

1.7.5 petuniya;

1.7.6 lola;

1.7.7 chinnigul (gvozdika);

1.7.8 boshqalar (nilufar, liliya, floksa va boshqalar).

Gullarning umumiy ekilgan maydoni ularning turlari bo'yicha ko'rsatiladi.

1.8 Gul ko'chatlari.

Xo'jalikda yetishtirilayotgan barcha turdagi gul ko'chatlari maydoni ko'rsatiladi.

1.9 Yuqorida ko'rsatilmagan boshqa qishloq xo'jaligi ekinlari.

Agar xo'jalikda savolnomada yuqorida ko'rsatilmagan qishloq xo'jaligi ekin turlari mavjud bo'lsa, ularning ekilgan maydoni mos ravishda "Yuqorida ko'rsatilmagan boshqa qishloq xo'jaligi ekinlari" 1.9-satrdan ko'rsatilishi lozim.

1.10 Yosh mevali bog'lar va ko'p yillik daraxt qatorlari oralariga ekilgan qishloq xo'jaligi ekinlari.

Xo'jalikda yosh mevali bog'lar, ko'p yillik daraxtlarning qator oralariga ekilgan ekinlar mavjud bo'lsa, ularning maydoni "Yosh mevali bog'lar va ko'p yillik daraxt qatorlari oralariga ekilgan qishloq xo'jaligi ekinlari" 1.10-satrdan hisobga olinadi.

1.11 Qo'ziqorin (kv.m)

Qo'ziqorinlar qaysi usulda va qaysi joyda - ochiq yerda, stellajda, yopiq binoda, yerto'lada yoki boshqa sharoitda yetishtirilganidan qat'iy nazar, ular yetishtirilgan barcha maydonlari hisobga olinishi va o'lchov birligi "**kv.m – m²**" ko'rsatilishi lozim.

Ma'lumot uchun:

Yopiq yerdagi ekinlar uchun mo'ljallangan yerlar - bu shisha, plastik yoki boshqa turdagi materialdan tayyorlangan tom yopmali doimiy inshootlar ostida joylashgan yerlar bo'lib, bir yillik hamda ko'p yillik ekinlarni yetishtirish uchun mo'ljallangan.

Yopiq yerlarga odatda sabzavotlar, ko'katlar va gullar yetishtiriladigan inshootlar – issiqxonalar, parniklar kiradi.

Vaqtinchalik himoya vositalari (masalan, sovuqdan himoya uchun plastik qoplamalar, plyonka bilan yopilgan yerlar) yopiq yerlar toifasiga kiritilmaydi.

Shuningdek, **hasharotlar yoki boshqa hayvonlardan himoya qilish uchun mo'ljallangan to'r konstruksiyalari ham bu toifaga kirmaydi. Ko'chatxonalar (pitomniklar)** ham mazkur toifadan chiqarilishi lozim.

Agar xo‘jalikda yopiq yerlarda qishloq xo‘jaligi ekinlarini yetishtirish uchun yer maydoni mavjud bo‘lsa, u holda ushbu bo‘limning tegishli satrlari bo‘yicha xo‘jalikda oxirgi 12 oy davomida mavjud bo‘lgan sabzavot ekinlari, oziqbop poliz ekinlari, gullar, gul ko‘chatlari va boshqa ekin turlari bo‘yicha hisobga olinishi kerak. Agar yopiq yer uchastkasidan oxirgi 12 oy davomida turli ekinlarni yetishtirish uchun foydalanilsa, u faqat bir marta hisobga olinadi.

Yopiq yerdagi (issiqxona va parniklardagi) qishloq xo‘jaligi ekinlari bo‘yicha ma’lumot kiritilayotganda, har bir ekin turi alohida hisobga olinishi lozim.

2–SAVOL. 2026-yilning 15-yanvar holatiga xo‘jalikdagi ushbu mahallada ekilgan ko‘p yillik mevali, manzarali va boshqa turdagi daraxtlar, rezavorlar, toklar maydoni va tuplar soni

2.1–2.12-savollarda ochiq yerdagi maydonlar hisobga olinadi, 2.13-savolda esa yopiq yerdagi maydonlar alohida hisobga olinadi.

Agar ko‘p yillik ekinlar alohida (butun) maydonlarga ekilgan bo‘lsa, faqat ularning maydoni ko‘rsatiladi.

Avvalo respondent xo‘jalik (tashkilot) ushbu mahalladagi yer maydonida quyida keltirilgan ko‘p yillik ekin turlaridan qaysilari mavjudligini aniqlashi lozim.

Xo‘jalikning ushbu mahalladagi mavjud bo‘lgan har bir tur bo‘yicha ko‘p yillik daraxtlar va butalar maydoni ko‘rsatiladi, “shundan, hosil beradiganlari” ustuniga esa ushbu maydonning hosil berayotgan daraxtlar (butalar) egallagan qismi kiritiladi.

Shundan so‘ng alohida yakka holda ekilgan daraxtlar soni ko‘rsatiladi, shu jumladan ulardan hosil beradiganlar soni alohida qayd etiladi. Rezavor ekinlar bundan mustasno bo‘lib, ular bo‘yicha faqat maydon ko‘rsatiladi.

Ko‘p yillik ekinlar yer maydoni - ma’lum bir vaqt davomida ko‘p yillik ekinlar egallagan yer maydonini anglatadi. Ko‘p yillik ekinlar faqat mahsulot yetishtirish maqsadida, parvarish qilinayotgan hollardagina, ushbu toifaga kiritilishi lozim. Bu toifaga sotish yoki xo‘jalikda foydalanish uchun yetishtirilayotgan ko‘chatlar mavjud ko‘chatxonalar, ko‘chatzorlar (pitomniklar) kiritilmaydi.

Hosil berayotgan ko‘p yillik ekinlar - hosilga kirgan ko‘p yillik ekinlardir. Mevali daraxtlar va ayrim boshqa ko‘p yillik ekinlar muayyan yoshga yetgandan so‘ng hosil beradigan bo‘ladi.

Hosil beradigan yoshdagi ekinlar meteorologik sharoit yoki boshqa sabablarga ko‘ra oxirgi 12 oy davomida hosil bermagan bo‘lsa ham, “hosil berayotgan yoshdagi ko‘p yillik ekinlar” sifatida hisobga olinishi lozim.

Bir necha yil davomida hosil bergan, ammo endilikda qarib, hosil bermay qo‘ygan daraxtlar hosildor hisoblanmaydi va ushbu toifaga kiritilmasligi lozim.

Ko'p yillik ekinlar shakllari: Ko'p yillik ekinlar zich ekilgan bog' ko'rinishida ham, alohida o'simlik yoki daraxtlar tarzida ham parvarish qilinishi mumkin. Har ikki holat ham ro'yxatga olinishi kerak.

Zich ekilgan ekinlar - bu o'simliklar, daraxtlar yoki butalar belgilangan tartibda va tizimli ravishda ekiladigan maydonlar bo'lib, misol uchun bog'lar shunday tuzilgan bo'ladi. Agar o'simliklar, daraxtlar yoki butalar muayyan tartibda emas, ammo yetarlicha zich holda ekilgan bo'lib, bog' sifatida qaralishi mumkin bo'lsa, ular ham zich ekinlar deb hisoblanadi.

Alohida turgan (ekilgan) butalar, daraxtlar soni - bu ko'p yillik ekinlarning daraxtlari bo'lib, ko'pincha butun xo'jalik maydoni bo'ylab tarqalgan (ularga danakli, urug'li, tropik, subtropik, sitrus, yong'oq mevalilar, rezavor mevalar, uzum va boshqalar kiradi).

Tokzorlar - uzumning barcha turlarini yetishtirish uchun mo'ljallangan tok tuplaridan iborat ko'p yillik daraxtzorlardir.

Ko'p yillik daraxtlar, rezavor meva ekinlari, uzumzorlar maydonlari va ulardagi butalar soni to'g'risidagi ma'lumotlarni to'ldirishda quyidagi **qoidalariga rioya qilish zarur:**

Hosilga kirgan yoshdagi ko'p yillik daraxtlar alohida hisobga olinadi. Bunda daraxtzorlardan joriy yilda hosil olingan yoki olinmaganligidan qat'iy nazar, ular hosil berish yoshiga kirgan hisoblanadi.

Urug'li, danakli, yong'oq mevali daraxtlar birinchi mevalari paydo bo'lgandan keyin uchinchi-to'rtinchi yili hosilga kirgan hisoblanadi.

Rezavor mevalar (qarag'at, malina, krijovnik) ko'chatlari ekilganidan keyin uchinchi yili, qulupnaylar - ikkinchi yili, uzum - beshinchi yili hosilga kirgan hisoblanadi.

Qulupnay, maymunjon va shu kabilar maydoni amalda egallagan maydon bo'yicha aniqlanadi.

Eslatma:

Bog'lar, rezavor ekinlar va tokzorlar bo'yicha maydonlar ekilgan yilidan qat'iy nazar hisobga olinadi. Jumladan, joriy yilda ekilgan, ilgari ekilgan, ammo hali hosil berish yoshiga yetmagan, shuningdek hosil berish yoshiga yetgan, lekin joriy yilda hosil olinmagan bog'lar, rezavor ekinlar va tokzorlar maydoni to'liq hisobga olinadi.

Shu bilan birga, joriy yilda ushbu daraxtlardan haqiqatda hosil olinganligi yoki olinmaganligidan qat'iy nazar, hosil berish yoshidagi maydon hamda daraxtlarni sug'urib tashlash rejalashtirilgan, lekin hali sug'urib tashlanmagan, shuningdek siyraklashgan (siyraklashish darajasidan qat'iy nazar) mevali, yong'oqli va uzumzor maydonlar ham hisobga olinadi.

Daraxtlarni sug'urib tashlash - eski, kasal yoki keraksiz daraxtlarni (odatda ko'p yillik daraxtlarni) ildizi bilan birga yerdan olib tashlash jarayoni bo'lib, yer maydonini yangi ekish ishlari yoki boshqa ehtiyojlar (masalan, haydash uchun) uchun tayyorlash maqsadida amalga oshiriladi.

2.1 Urug'li mevalar, jami

2.1.1 olma;

2.1.2 nok;

2.1.3 behi;

2.1.4 boshqa urug'li mevalar

Xo'jalikda yetishtirilayotgan urug'li daraxtlarning turlari bo'yicha maydoni barcha urug'li daraxtlarning umumiy maydoniga teng bo'lishi kerak.

2.2 Danakli mevalar, jami

2.2.1 olxo'ri;

2.2.2 olcha;

2.2.3 gilos;

2.2.4 o'rik;

2.2.5 shaftoli;

2.2.6 boshqa danakli mevalar (nektarin, jiydalar, unabi va boshqalar)

2.3 Yong'oq mevalar, jami

2.3.1 yong'oq;

2.3.2 bodom;

2.3.3 pista;

2.3.4 boshqa yong'oq mevalilar

2.4 Subtropik mevalar, jami

2.4.1 anjir;

2.4.2 xurmo;

2.4.3 anor;

2.4.4 boshqa subtropik mevalar (banan, kivi va boshqalar)

2.5 Rezavor mevalar, jami:

2.5.1 qulupnay;

2.5.2 malina;

2.5.3 golubika;

2.5.4 boshqa rezavor mevalar (maymunjon, qarag'at (smorodina) va boshqalar)

2.6 Toklar, jami:

2.6.1 xo'raki navi (husayni, charos, rizamat, toyifi va boshqalar);

2.6.2-mayizbop navi (oq kishmish, qora kishmish, bedona va boshqalar);

2.6.3 texnik navi (kavsak, armanyak, shardone va boshqalar);

2.6.4 boshqa navlari.

Barcha uzumzorlar ularning yoshi va yetishtirish usulidan (an'anaviy, shpalerli, intensiv va boshqalar) qat'iy nazar hisobga olinadi. Jumladan, ishlab chiqarish maqsadlarida foydalaniladigan uzumzorlar, uy xo'jaligi hovlisidagi va tomorqa xo'jaligiga tegishli uzumzorlar, yosh (hali meva bermagan) uzumzorlar, hamda yo'llar, kanallar yoqasida, binolar va boshqa inshootlar yonida ekilib, uy xo'jaligi tomonidan foydalanilayotgan uzum butalari ham hisobga kiritiladi.

Uzumzor jami maydoni ko'rsatiladi va shundan hosil beraayotgan qismi alohida ko'rsatiladi Hosil berish davriga hali kirmagan yosh ekinlar (butalar) uzumzorlarning umumiy maydoniga kiritiladi, ammo hosil berayotgan qismiga kiritilmaydi.

2.7 Tutlar

Xo'jalikda mavjud bo'lgan barcha tutzorlarning maydonlari (soni) hisobga olinadi.

2.8 Teraklar, jami

Xo'jalikda mavjud teraklar maydoni va soni quyidagi o'lchamlarda alohida ko'rsatiladi: 5 metrgacha bo'lgani; 6 - 9 metrgacha; 10 metr va yuqori.

2.9 Tollar, jami

Xo'jalikda mavjud tollar maydoni va soni quyidagi o'lchamlarda alohida ko'rsatiladi: 3 metrgacha bo'lgani; 4 - 8 metrgacha; 9 metr va yuqori.

2.10 Pavlovniya, jami

Xo'jalikda mavjud pavlovniya maydoni va soni quyidagi o'lchamlarda alohida ko'rsatiladi: 6 metrgacha bo'lgani; 7 - 11 metrgacha; 12 metr va yuqori.

2.11 Manzarali daraxtlar va butalar, jami

2.11.1 chinor;

2.11.2 archa;

2.11.3 nastarin (siren);

2.11.4 boshqa manzarali daraxtlar

2.12 Yuqorida ko'rsatilmagan ko'p yillik daraxtlar

Agar xo'jalikda yuqorida ko'rsatilganlardan tashqari ko'p yillik daraxtlar va rezavor mevalarning boshqa turlari ham mavjud bo'lsa, ular **“Yuqorida ko'rsatilmagan ko'p yillik daraxtlar”ning boshqa turlari** qatorida hisobga olinadi.

2.13 Yopiq yerlardagi (issiqxonalardagi) ko'p yillik ekinlar, jami

2.13.1 sitrus mevalar, jami

2.13.1.1 shundan: limon

2.13.1.2 boshqa sitrus mevalar (laym, apelsin, mandarin va boshqalar)

2.13.2 boshqalar (sitrus mevalardan tashqari)

Agar xo‘jalik tomonidan oxirgi 12 oy davomida yopiq yer uchastkasidan turli ekinlarni yetishtirish uchun foydalanilgan bo‘lsa, ro‘yxatga olishda **2026-yilning 15-yanvar** holatiga yopiq yerdagi mavjud ko‘p yillik ekinlar hisobga olinadi.

Xo‘jalikda yetishtirilayotgan limon (2.13.1.1-satr) va boshqa turdagi sitrus daraxtlarning (2.13.1.2-satr) yig‘indisi yopiq yerlarda (issiqxona va parniklarda) yetishtirilayotgan jami sitrus mevalar (2.13.1) yig‘indisiga teng bo‘lishi lozim.

Yopiq yerdagi (issiqxona va parniklardagi) qishloq xo‘jaligi ekinlari bo‘yicha ma‘lumot kiritilayotganda, har bir ekin turi alohida hisobga olinishi lozim.

Vaqtinchalik himoya vositalari (masalan, sovuqdan himoya uchun plastik qoplamalar, plyonka bilan yopilgan yerlar) yopiq yerlar toifasiga kiritilmaydi.

Shuningdek, **hasharotlar yoki boshqa hayvonlardan himoya qilish uchun mo‘ljallangan to‘r konstruksiyalari** ham bu toifaga kirmaydi. **Ko‘chatxonalar (pitomniklar)** ham mazkur toifadan chiqarilishi lozim.

3–SAVOL. 2025-yil davomida xo‘jalik tomonidan ushbu mahallada yetishtirilgan ko‘chatlar

Savolnomani to‘ldirishda xo‘jalik tomonidan ushbu mahallada ildizi bilan yetishtiriladigan, lekin doimiy joyga hali ekilmagan (hosil beradigan yoshga yetmagan yoki sanoatda ishlatishga yaroqli holatga kelmagan) ko‘p yillik ekinlar ko‘chatlarining turlari bo‘yicha tegishli satr ko‘rsatilishi kerak.

Taqdim etilgan **7 ta** javob variantlaridan bir nechtasini xam tanlash mumkin:

3.1 mevali daraxt ko‘chatlari (*keyinchalik ekish yoki sotish uchun yetishtiriladigan mevali daraxtlar - olma, nok, o‘rik, shaftoli, anor va shu kabilarning ko‘chatlari ko‘rsatiladi*);

3.2 tok ko‘chatlari (*ko‘chatzor bosqichida bo‘lgan barcha navli tok tuplari ko‘rsatiladi*);

3.3 terak ko‘chatlari (*daraxtzor barpo etish yoki sotish uchun yetishtiriladigan terakning yosh novdalari ko‘rsatiladi*);

3.4 tut ko‘chatlari (*doimiy plantatsiyalarga ekilgunga qadar tut ko‘chatlari - tut o‘simliklari ko‘rsatiladi*);

3.5 pavlovniya ko‘chatlari (*tez o‘sovchi daraxt o‘simligi - pavlovniya ko‘chatlari ko‘chatlik davrida aks ettiradi*);

3.6 manzarali daraxt ko‘chatlari (*manzarali daraxtlar - zarang, archa, tuya, chinor va ko‘kalamzorlashtirish va sotish uchun yetishtiriladigan boshqa daraxtlar ko‘chatlari ko‘rsatiladi*);

3.7 boshqalar (*boshqa ko‘chat turlari - yong‘oq, bodom, pista, subtropiklar, butalar va h.k.*).

4–SAVOL. 2025-yil davomida xo‘jalikda ishlatilgan o‘g‘itlar, o‘simliklarni himoya qilish vositalari va ularning maydoni:

O‘g‘it solingan maydon har bir mahalla bo‘yicha ko‘rsatiladi.

Agar xo‘jalikda 2025-yil davomida mineral yoki organik o‘g‘itlar ishlatilgan yoki o‘simliklarni himoya qilish vositalari qo‘llanilgan bo‘lsa, u holda tegishli o‘g‘it yoki o‘simliklarni himoya qilish vositalar turlari belgilanadi va ularning maydoni ko‘rsatiladi.

Organik o‘g‘itlar – tarkibida o‘simlik yoki hayvon organik birikmalari shaklida oziq moddalari bo‘lgan o‘g‘itlar. Organik o‘g‘itlarga ko‘pgina mahalliy o‘g‘itlar, yashil o‘g‘it, shahar kommunal xo‘jaligi chiqindilari (axlat va ularning kompostlari, oqindi suvlar chiqindilari hamda sapropel (cho‘kma loyqa), poxol va b.) kiradi. Organik o‘g‘itlar tuproqda biologik jarayonlarni kuchaytirib, uning fizik va kimyoviy xossalarini yaxshilaydi, oziq moddalar miqdorini oshiradi, tuproqning muhim agronomik xususiyatlariga har tomonlama ta’sir etadi va to‘g‘ri qo‘llanilganda barcha ekinlar hosildorligini keskin oshiradi.

Mineral o‘g‘itlar - tuproqning hosildorligini oshirish va o‘simliklarning ozuqa moddalari bilan ta’minlash uchun ishlatiladigan, noorganik moddalardan olingan o‘g‘itlardir.

Taqdim etilgan 7 ta javob variantlaridan bir nechtasini ham tanlash mumkin:

4.1 Organik o‘g‘itlar:

4.1.1 go‘ng;

4.1.2 bioo‘g‘it.

4.2 Mineral o‘g‘itlar:

4.2.1 azot (ammiakli selitra, karbamid, sulfat ammoniy);

4.2.2 fosforli (ammofos, Qo‘qon superfosfati, superfos);

4.2.3 kaliyli (kaliy xlorid).

4.3 O‘simliklarni himoya qilish vositalari:

4.3.1 biologik (zararkunandalar va kasalliklarga qarshi kurashish uchun qo‘llaniladigan preparatlar va usullar bo‘lib, ular tirik organizmlar (bakteriyalar, zamburug‘lar, viruslar, foydali hasharotlar), ularning hayot faoliyati mahsulotlari (antibiotiklar, feramonlar) yoki tabiiy moddalardan foydalanadi.

Ular kimyoviy pestitsidlarga ekologik jihatdan xavfsiz muqobil bo‘lib, tanlab ta’sir qiladi va qishloq xo‘jaligida barqaror ekotizimlar shakllanishiga yordam beradi);

4.3.2 kimyoviy (pestitsidlar) (o‘simliklarga zarar keltiruvchi organizmlar, kasalliklar va zararli o‘tlarga qarshi kurashishda qo‘llaniladigan kimyoviy vositalar hosil yig‘ishdan oldin barglarni olib tashlash uchun (defoliantlar) va hosil yig‘ishdan oldin o‘simliklarni quritish uchun (desikantlar) qo‘llaniladi.

Ular qishloq xo'jaligida hosildorlikni oshirish va o'simliklarni himoya qilish maqsadida ishlatiladi, ammo atrof-muhitga va inson salomatligiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Pestitsidlar - o'simliklarga zarar keltiruvchi organizmlar, kasalliklar va zararli o'tlarga qarshi kurashishda qo'llaniladigan kimyoviy vositalar, shuningdek qishloq xo'jaligi o'simliklari o'sishini tartibga soluvchi moddalar, hosil yig'ishdan oldin barglarni olib tashlash uchun (defoliantlar) va hosil yig'ishdan oldin o'simliklarni quritish uchun (desikantlar) qo'llaniladi. Ular qishloq xo'jaligida hosildorlikni oshirish va o'simliklarni himoya qilish maqsadida ishlatiladi, **ammo atrof-muhitga va inson salomatligiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin.**

Pestitsidlar bir necha turga bo'linadi:

Insektitsidlar - hasharotlarga qarshi kurashish uchun.

Gerbitsidlar - begona o'tlarni yo'q qilish uchun.

Fungitsidlar - o'simliklarning turli kasalliklariga qarshi qo'llaniladigan kimyoviy moddalar, pestitsidlarning bir guruhi. Fungitsidlar o'simliklar kasalligi qo'zg'atuvchilarini yo'q qiladi, ularning rivojlanishini batamom yoki qisman to'xtatadi. Kimyoviy xususiyatlariga qarab fungitsidlar anorganik (bardo suyuqligi, ohak-oltingugurt qaynatmasi, tuyilgan va kolloid – suvga aralashadigan oltingugurt, mis kuporosi, temir kuporosi, misning xlor oksidi va b.) va organik (bayleton, baykaptan, vektra, impakt, topaz, folikur, topsin-M va b.) birikmalar, shuningdek, mikrobiologik himoya usulida qo'llaniladigan antibiotiklar (trixodermin, entobakterin, arenarin va b.) qatoriga kiradi..

Zootsidlar - zararli hayvonlarga (sichqonlar, qushlar) qarshi kurashish uchun.

Desikantlar - hosil yig'ishdan oldin o'simliklarni quritish uchun.

Xo'jalikda qo'llanilgan o'g'it turlari bo'yicha bir necha variantlarni ko'rsatish mumkin.

VI BO‘LIM. QISHLOQ XO‘JALIGI HAYVONLARI VA PARRANDALARI

1–SAVOL. 2026-yilning 15-yanvar holatiga xo‘jalikdagi qishloq xo‘jaligi hayvonlari va parrandalarini saqlash usullari

Taqdim etilgan **4 ta** javob variantlaridan bir nechtasini xam tanlash mumkin:

1.1 turg‘un (molxona) (*jumladan bog‘langan va bog‘lanmagan turlari*) - hayvonlar yil davomida molxonada (molxona, cho‘chqaxona, tovuqxona va boshqalar) saqlanadi va ochiq havoda boqilmaydi. Turg‘unda hayvonlarga ovqat berish, suv berish va parvarish qilish ta‘minlanadi;

1.2 yaylov (*hayvonlar (asosan yirik shoxli qoramollar, qo‘ylar, echkilar) ochiq yaylovlarda boqiladi va doimiy ravishda turg‘unda bo‘lmaydi.*)

shundan:

1.2.1 haydab boqish (*hayvonlarni yil davomida (yoki yilning katta qismida) xo‘jalik markazidan uzoqdagi mavsumiy yaylovlarga olib chiqib boqish usuli*);

1.3 katak (tovuq va quyonlar kataklari) (*parrandalar (tovuqlar, bedanalar), shuningdek, quyonlar va kichik hayvonlar uchun qo‘llaniladi. Hayvonlar odatda xona ichidagi kataklarda saqlanadi*);

1.4 industrial (*sanoat, parranda fabrikalarda*)

1.5 xo‘jalikda qishloq xo‘jaligi hayvonlari va parrandalari mavjud emas.

Agar xo‘jalikda hayvonlari va parrandalari mavjud bo‘lmasa savolnomani VII bo‘limi (Akvakultura) 1 savolga o‘tiladi.

2–SAVOL. 2026-yilning 15-yanvar holatiga xo‘jalikdagi qishloq xo‘jaligi hayvonlari va parrandalarining bosh soni, bosh

Eslatma:

Qishloq xo‘jaligi chorva mollari va parrandalari bosh soni to‘g‘risidagi ma‘lumotlarni savolnomaga kiritishda **quyidagi qoidalarga rioya qilish zarur:**

Qishloq xo‘jaligi chorva mollari va parrandalari bosh soni to‘g‘risidagi ma‘lumotlar **2026-yil 15-yanvar soat 00:00 holatiga ko‘ra boshda, asalari oilalari esa donalarda hisobga olinishi kerak.**

Ushbu vaqtdan so‘ng sotilgan, so‘yilgan yoki nobud bo‘lgan (o‘lgan) hayvonlar va parrandalar bosh soni bilan birga hisobga olinishi kerak; soat 00:00 dan keyin tug‘ilganlari, shuningdek, ko‘rsatilgan davrdan keyin xo‘jalikka kelib tushgan (kirim qilingan) bosh soni hisobga olinmaydi.

Qishloq xo‘jaligi chorva mollari va parrandalar ularni amalda boqayotgan xo‘jalik tomonidan hisobga olinadi. Bunga xo‘jalikka tegishli bo‘lgan barcha qishloq xo‘jaligi chorva mollari va parrandalar (yirik shoxli qoramol, qo‘y va echkilar, cho‘chqalar, otlar, tuyalar, eshaklar, mo‘ynali hayvonlar, parrandalar, asalari oilalari) kiradi. Ular **qayerda bo‘lishidan qat‘iy nazar** (chorvachilik binolarida, otarda, ish joylarida yoki xo‘jalikdan tashqari joylarda).

DIQQAT!!!

Chorva mollari va parrandalar ularni amalda boqayotgan xo'jalik tomonidan hisobga olinadi.

Boshqa xo'jalikka tegishli bo'lgan, sanitar yoki boshqa sabablarga ko'ra (sanitar tozalash va h.k.) mazkur ro'yxatdan o'tkazilayotgan xo'jalikka vaqtincha olib kelingan chorva mollari va parrandalar **hisobga olinmaydi**.

O'g'irlangan yoki nobud bo'lgan qishloq xo'jaligi hayvonlari va parrandalar mavjud **podaga kiritilmaydi. Boshqa xo'jaliklardan sotish uchun qabul qilingan chorva mollari va parrandalar ham hisobga olinmaydi**, ya'ni ushbu chorva mollar va parrandalar sotayotgan shaxs hisobida emas sotishga bergan xo'jalik hisobida hisobga olinadi.

Mushuklar va itlar kabi uy hayvonlari ham **hisobga olinmaydi**.

Qishloq xo'jaligi hayvonlarining turlari bo'yicha (asosan oziq-ovqat mahsulotlari ishlab chiqarish uchun emas, balki reproduktiv maqsadlarda saqlanadigan qoramol, qo'y, echki, ot) tasdiqlangan naslchilik maqomiga ega bo'lgan va naslchilik maqsadlarida foydalaniladigan urg'ochi hayvonlar nasldor hayvonlar jumlasiga kiradi.

Urg'ochi ona mollar bosh soni tarkibini barcha sigirlar (sutdan chiqqan va qisirlarini qo'shgan holda), sovliqlar, to'qlilar va ona echkilar, biyalar (ular nasl berganligi yoki bermaganligidan qat'iy nazar) tashkil qiladi.

Ushbu savolning satrlari bo'yicha tushuntirishlar.

2.1 Yirik shoxli qoramollar, jami

shu jumladan:

2.1.1 erkak qoramollar

shundan

2.1.1.1. 1 yoshdan katta erkak qoramollar

2.1.2 urg'ochi qoramollar

shundan

2.1.2.1 1 yoshdan katta urg'ochi qoramollar

shundan

2.1.2.1.1 sigirlar

2.1.2.2 urg'ochi qoramollardan: nasldor urg'ochi qoramollar

2.1 Yirik shoxli qoramollarning jami bosh soni **2.1-satr** bo'yicha hisobga olinadi va unga kichik va katta yoshdagi erkak (2.1.1-satr) va urg'ochi (2.1.2-satr) yirik shoxli qoramollar kiritiladi.

Bunda, barcha yoshdagi:

erkak qoramollarda (2.1.1-satr) - 1 yoshdan kichik buqachalar (axtalanganlarini ham qo'shgan holda), 1 yoshdan katta erkak buqalar, qayta ko'paytirish uchun foydalaniladigan nasldor buqalar hisobga olinadi.

Erkak qoramollar tarkibidan (2.1.1-satr) 1 yoshdan katta bo'lgan erkak qoramollar (2.1.1.1-satr) alohida ajratib ko'rsatiladi.

urg'ochi qoramollarda (2.1.2-satr) 1 yoshdan kichik urg'ochi buzoqchalar, 1 yoshdan katta urg'ochilar, qochirilgan va qochirilmagan g'unajinlar, sigirlar, nasldor urg'ochilar kiritiladi.

Urg'ochi qoramollar tarkibidan (2.1.2-satr) 1 yoshdan katta bo'lgan urg'ochi qoramollar (2.1.2.1-satr) alohida ko'rsatiladi, ular sonidan sigirlar alohida ajratib ko'rsatiladi.

Sigirlar bosh soniga (2.1.2.1.1-satr), dam olishdagi (sog'ish to'xtatilgan, keyingi tuqquniga qadar ikki oy davomida sog'im amalga oshirilmagan), qisir (ro'yxatdan o'tkazish paytidan oldingi 12 kalendar oy davomida nasl bermagan), oziqlantiruvchi (sog'ish umuman amalga oshirilmaydigan, amalda faqat buzoqlarni emizib o'stirish uchun foydalaniladigan) barcha sigirlarni kiritish zarur.

Shuningdek, urg'ochi qoramollar tarkibidan zotdor urg'ochi qoramollar (2.1.2.2-satr) ham alohida ajratiladi.

Erkak va urg'ochi qoramollar bosh soni xo'jalikka tegishli barcha yirik shoxli qoramollarning umumiy soniga teng bo'lishi lozim.

Eslatma:

Sigirlar bosh soniga bo'rdoqilash va yaylovda semirtirish (go'sht) uchun boqilayotgan sigirlar qo'shilmaydi, ular faqat jami urg'ochi qoramollarning umumiy bosh sonida ko'rsatiladi.

Birinchi marta qochirilgan, bo'g'oz va hali tug'magan urg'ochi g'unajinlar jami urg'ochi qoramollar tarkibiga kiritiladi, tuqqanidan so'ng sigirlar guruhiga hisobga olinadi.

2.2 Qo'ylar, jami

shu jumladan:

2.2.1 erkak qo'ylar

2.2.2 urg'ochi qo'ylar

shundan:

2.2.2.1 ona qo'ylar (sovliqlar)

2.2.3 jami qo'ylardan:

qorako'l zotli qo'ylar

Qo'ylar bosh soni ularning jinsi bo'yicha guruhlar kesimida qayd etiladi.

Qo'ylar bosh soni 2.2-satr bo'yicha hisobga olinadi va unga barcha yoshdagi erkak (2.2.1-satr) va urg'ochi (2.2.2-satr) qo'ylar kiritiladi.

Bunda, barcha yoshdagi:

erkak qo'ylarga (2.2.1-satr) – 1 yoshdan kichik erkak qo'zilar, nasldor qo'chqorlar (2 yoshdan katta qo'chqorlar), shuningdek, 1 yoshdan katta ushbu turga mansub boshqa erkak qo'ylar kiritish zarur.

urg'ochi qo'ylarga (2.2.2-satr) 1 yoshdan kichik bo'lgan urg'ochi qo'zilar, 1 yoshdan katta ona qo'ylar va to'qlilar, bir yoki bir nechta marta qo'zilagan (nasl bergan) ona qo'ylar, shuningdek, 1 yoshdan katta to'qlilar (qochirilgan, lekin biron marta nasl bermagan) kiritiladi.

Urg'ochi qo'ylar (2.2.2-satr) tarkibidan ona qo'ylar (sovliqlar) (2.2.2.1-satr) alohida ajratib ko'rsatiladi.

Jami qo'ylar bosh (2.2-satr) sonidan qorako'l zotli qo'ylar ajratiladi va ular alohida 2.2.3-satrda qayd etiladi.

Erkak va urg'ochi qo'ylar bosh soni xo'jalikka tegishli barcha qo'ylarning umumiy soniga teng bo'lishi lozim.

Eslatma:

To'qlilar soniga, birinchi marta qochirilgan, bo'g'oz va hali tug'magan urg'ochi qo'zilar kiritiladi, to'qlilar tuqqanidan keyin sovliqlar guruhiga o'tkaziladi.

2.3 Echkilar, jami

shu jumladan:

2.3.1 erkak echkilar

2.3.2 urg'ochi echkilar

shundan:

2.3.2.1 ona echkilar

Echkilar bosh soni ularning jinsi bo'yicha guruhlar kesimida qayd etiladi.

Echkilar bosh soni 2.3-satr bo'yicha hisobga olinadi va unga barcha yoshdagi erkak (2.3.1-satr) va urg'ochi (2.3.2-satr) echkilar kiritiladi.

Bunda, barcha yoshdagi:

erkak echkilarga (2.3.1-satr) – 1 yoshdan kichik erkak echkilar, nasldor takalar (ularning foydalanishidan qat'iy nazar 2 yoshdan katta bo'lgan axtalanmagan takalar), shuningdek, 1 yoshdan katta ushbu turga mansub boshqa erkak echkilar kiritish zarur.

urg'ochi echkilarga (2.3.2-satr) 1 yoshdan kichik bo'lgan urg'ochi echkilar, 1 yoshdan katta ona echkilar, bir yoki bir nechta marta tuqqan (nasl bergan) ona echkilar, shuningdek, 1 yoshdan katta echkilar (qochirilgan, lekin biron marta nasl bermagan) kiritiladi.

Urg'ochi echkilar (2.3.2-satr) tarkibidan ona echkilar (2.3.2.1-satr) alohida ajratib ko'rsatiladi.

Erkak va urg'ochi echkilar bosh soni xo'jalikka tegishli barcha echkilarning umumiy soniga teng bo'lishi lozim.

2.4 Otlar, jami

shu jumladan:

2.4.1 erkak otlar

2.4.2 urg'ochi otlar

shundan:

2.4.2.1 biyalar (ona biyalar)

Otlar bosh soni ularning jinsi bo'yicha guruhlar kesimida qayd etiladi.

Otlar bosh soni 2.4-satr bo'yicha hisobga olinadi va unga barcha yoshdagi erkak (2.4.1-satr) va urg'ochi (2.4.2-satr) otlar kiritiladi.

Bunda, barcha yoshdagi:

erkak otlarga (2.4.1-satr) – 3 yoshdan kichik erkak otlar, 3 yoshdan katta nasldor ayg'irlar, ishchi erkak (axtalangan) otlar, shuningdek, 3 yoshdan katta ushbu turga mansub boshqa erkak otlar kiritish zarur.

urg'ochi otlarga (2.4.2-satr) - 3 yoshdan kichik bo'lgan urg'ochi otlar, 3 yoshdan katta nasldor biyalar, ishchi biyalar, shuningdek, 3 yoshdan katta boshqa urg'ochi otlar kiritiladi.

Urg'ochi otlar (2.4.2-satr) tarkibidan biyalar (ona biyalar) (2.4.2.1-satr) alohida ajratib ko'rsatiladi.

Erkak va urg'ochi otlar bosh soni xo'jalikka tegishli barcha otlarning umumiy soniga teng bo'lishi lozim.

Ma'lumot uchun:

Ishchi otlar tarkibiga barcha axtalangan otlar, qishloq xo'jaligi ishlarida, qurilishlar, aravakashlik, safar-sayohat, minish, yuk tortish va boshqalarda qatnashuvchi 3 yoshdan katta biyalar va ayg'irlar kiradi. Kasalligi va boshqa sabablar tufayli vaqtinchalik ish qobiliyatini yo'qotgan ishchi otlar ham hisobga olinadi.

2.5 Tuyalar, jami

Tuyalarga 3 yoshdan katta urg'ochi tuyalar va nasldor erkak tuyalar (ularning ishlatilishidan qat'iy nazar 3 yoshdan katta bo'lgan axtalanmagan erkak tuyalar), bir yoki bir necha marta nasl bergan ona tuyalar, shuningdek, qochirilgan, lekin bir marta ham nasl bermagan urg'ochi tuyalar, 3 yoshgacha bo'lgan kichik yoshdagi tuyalar jinsi bo'yicha ajratmasdan 2.5-satrda ko'rsatiladi.

2.6 Cho'chqalar, jami

Xo'jalikka tegishli barcha cho'chqalar bosh soni jinsga ajratmagan holda 2.6-satrda hisobga olinadi.

2.7 Eshaklar, xachir, ot xachirlar

Xo'jalikka tegishli **eshaklar, xachir, ot xachirlar** bosh sonlari jinsi bo'yicha guruhlariga ajratilmasdan 2.7-satrda ko'rsatish zarur.

2.8 Mo'ynali hayvonlar, jami

2.8.1 quyonlar

2.8.2 boshqa mo'ynali hayvonlar (norkalar, nutriyalar, qunduzlar, ondatralar, tulkilar, suvsarlar).

Xo‘jalikda mo‘ynali hayvonlar bosh soni mavjud bo‘lsa (quyonlar, tulkilar, norkalar, nutriyalar, qunduzlar, ondatralar, suvsarlar), ularni turlarga ajratmasdan umumiy bosh sonini 2.8-satrdan ko‘rsatish zarur.

Shuningdek, quyonlar bosh sonini alohida 2.8.1-satrdan qayd etish zarur va boshqa mo‘ynali hayvonlar (norkalar, nutriyalar, qunduzlar, ondatralar, tulkilar, suvsarlar) 2.8.2-satrdan hisobga olinishi lozim.

Quyonlar va boshqa mo‘ynali hayvonlar bosh soni xo‘jalikka tegishli barcha mo‘ynali hayvonlar umumiy soniga teng bo‘lishi lozim.

2.9 Yuqorida ko‘rsatilmagan boshqa qishloq xo‘jaligi hayvonlari (bug‘u, kiyik, los va boshqalar)

Agar xo‘jalikda savolnomada ko‘rsatilmagan qishloq xo‘jaligi hayvonlari turlari (bug‘i, kiyik, los va boshqalar) mavjud bo‘lgan hollarda, ular to‘g‘risidagi ma’lumotlarni kiritish uchun ushbu bo‘limning “**Yuqorida ko‘rsatilmagan qishloq xo‘jaligi hayvonlari**” 2.9-satridan hisobga olinadi.

2.10 Parrandalar, jami

shu jumladan:

2.10.1 tovuqlar

2.10.2 kurkalar

2.10.3 g‘ozlar

2.10.4 o‘rdaklar

2.10.5 bedanalar

2.10.6 yuqorida ko‘rsatilmagan qishloq xo‘jaligi parrandalari (*tuyaqushlar, sesarkalar va boshqalar*).

Parrandalar bosh soni ularning turlari (tovuqlar va xo‘rozlar, kurkalar, g‘ozlar, o‘rdaklar, boshqa turdagi qishloq xo‘jaligi parrandalari) kesimidan ko‘rsatiladi.

Parrandalar bosh soni 2.10-satrdan hisobga olinadi va turlari bo‘yicha ko‘rsatiladi: tovuqlar (2.10.1-satrdan), kurkalar (2.10.2-satrdan), g‘ozlar (2.10.3-satrdan), o‘rdaklar (2.10.4-satrdan), bedanalar (2.10.5-satrdan) va boshqa qishloq xo‘jaligi parrandalari (2.10.6-satrdan).

Xo‘jalikda mavjud tuyaqushlar, sesarkalar va boshqa parrandalar mavjud bo‘lsa, ularning umumiy soni “Yuqorida ko‘rsatilmagan qishloq xo‘jaligi parrandalari” qatoriga kiritilishi kerak.

Qishloq xo‘jaligi parrandalarning turlar bo‘yicha soni urg‘ochi va erkak jinslarini qo‘shgan holda hisobga olish zarur.

Qishloq xo‘jaligi parrandalarining turlari bo‘yicha soni xo‘jalikda mavjud bo‘lgan barcha parrandalarning umumiy soniga mos kelishi kerak.

2.11 Asalari oilalari, jami, dona

Agar xo‘jalik asalarichilik bilan shug‘ullansa, asalari uyalariga joylashtirilgan

asalari oilalari soni kiritilishi kerak. Asalari oilalari donada hisobga olinadi.

Misol uchun:

*Xo 'jalikdagi asalarilarni boqish uchun tashkil etilgan maxsus **qutilar (asalari uyasi)ning** katta yoki kichikligiga hamda ulardagi **darchalar soniga** qarab asalari oilalari soni aniqlanadi.*

*Bunda **bitta kichkina qutida** agar **bitta darcha bo'ladigan bo'lsa** **bu bitta asalarilar oilasi turkumiga kiradi.***

*Agarda ushbu qutida **2 ta darcha bo'lsa** – **2 ta oila** hisoblanadi.*

VII BO'LIM. AKVAKULTURA

Ma'lumot uchun:

Akvakultura – baliq, chavoq, ikra, mollyuskalar yoki yosh individlarni, suv o'tlarini o'stirishni o'z ichiga oladi.

O'stirish ishlab chiqarishni ko'paytirish maqsadida ko'payish va o'sish jarayoniga ma'lum darajada aralashish, masalan, muntazam ravishda nasl qoldirish, oziqlantirish va yirtqichlardan himoya qilishni anglatadi. Akvakultura odatda organizmlarni chavoq, ikra yoki yosh individlardan o'stirishni o'z ichiga oladi. Akvakultura hovuzlarda, sholipoyalarda, daryolarning quyilish joylarida, sug'orish kanallarida yoki ko'llardagi qafaslar, sisternalar yordamida amalga oshirilishi mumkin.

Akvakulturani baliqchilik kabi suv resurslaridan foydalanishning boshqa shakllaridan farqlash lozim. Baliqchilik suv hayvonlarini ovlash yoki "yovvoyi tabiatda" suv o'tlarini yig'ishni anglatadi. Baliqchilikning muhim xususiyati shundaki, foydalaniladigan suv organizmlari umumiy mulk hisoblanadi, akvakulturada esa ular xo'jalikka tegishli bo'ladi.

Tabiiy yoki sun'iy suv havzalarida suv organizmlarini ko'paytirish yoki o'stirish mumkin. Bunday usul, odatda, suvni vaqti-vaqti bilan yangilab turadigan turg'un suvlarda yoki oqar suvli havzalarda amalga oshiriladi.

Ba'zan katta suv havzalarida qafaslar yoki xapalar ham ishlatiladi.

Xapa - to'rt burchakli simyog'ochlarga osilgan to'r bilan o'ralgan ochiq suv havzalaridagi suv qismlari.

Eslatma:

AKVAKULTURAGA - BALIQ OVLASH KIRMAYDI.

Agar baliqlar yovvoyi tabiatda tutilib, sotish uchun bo'rdoqiga boqilayotgan bo'lsa, bo'rdoqiga boqish jarayoni akvakultura deb qaralishi kerak.

Ma'lumot uchun:

Akvakultura ishlab chiqarishi uchun moslama turlari (umuman xo'jalik uchun) farqlanadi:

Stava to'rlari, qafaslar va xapalar - ko'l, daryo, suv omborlari yoki ochiq suv havzalarida suv organizmlarini o'stirish uchun ishlatiladigan to'r bilan o'ralgan suv maydonlari. To'rlar metall, plastmassa, bambuk yoki yog'ochdan yasalgan qattiq konstruksiyalar bilan o'ralgan. Hujayralar suzib yuruvchi konstruksiyalar yordamida ushlab turiladi.

Sisternalar va sun'iy kanallar - suv organizmlarini o'stirish uchun ishlatiladigan qo'zg'almas inshootlar. Ular odatda yer ustida quriladi va g'isht, beton yoki

plastmassadan yasalishi mumkin. Sisternalar kichik doira yoki to'g'ri burchakli konstruksiyalar, kanallar esa uzun, ensiz konstruksiyalardir.

Suzuvchi sollar, qarmoqlar, arqonlar, qoplar va to'rlar odatda mollyuskalar va suv o'tlarini o'stirish uchun ishlatiladigan ushbu moslamalarga asoslangan akvakultura usullarini anglatadi.

1 – SAVOL. 2025-yil davomida xo'jalik ushbu mahallada baliq boqish (akvakultura) bilan shug'ullanganmi?

Misollar:

Xo'jalikda keyinchalik sotish uchun karp baliq'i yetishtiriladigan hovuz mavjud va karp baliq'i yetishtiriladi → Ha

Xo'jalik faqat suv havzasini ijaraga oladi, lekin suv organizmlarini yetishtirish bilan shug'ullanmaydi → Yo'q

Xo'jalikda baliq hisobga olinmasdan va sotilmasdan shaxsiy ehtiyojlar uchun saqlanadi → Yo'q

Xonada laqqa baliqlarni ko'paytirish uchun kichik qurilma mavjud va ular ko'paytiriladi → Ha

Agar xo'jalik akvakultura bilan shug'ulansa **“Xa” javob varianti tanlanadi va 2 savolga o'tiladi.**

Agar xo'jalik akvakultura bilan shug'ulanmasa **“Yo'q” javob varianti tanlanadi va savolnoma yakunlanadi.**

2 - SAVOL. 2025-yil davomida xo'jalikda baliq boqish (akvakultura) qanday suv havzalarida amalga oshirilgan?

Misol uchun:

Karpni maxsus qazilgan hovuzlarda ko'paytirish → Sun'iy

Daryoda qafaslar o'rnatgan holda baliq yetishtirish → Tabiiy

UZV-tizimlar (yopiq suv aylanishli qurilmalar) → Sun'iy

Baliq ham hovuzda, ham ko'lda ko'paytiriladi → Sun'iy va tabiiy

Savolda ikkita javob varianti mavjud. Agar xo'jalikda baliqlar ham sun'iy, ham tabiiy suv havzalarida yetishtirilayotgan bo'lsa, u holda ikkala javob varianti ham qayd etiladi.

Eslatma:

Agar xo'jalik akvakultura bilan shug'ullansa, **3- bo'lim 3- savolning 3.3- “baliq boqish (akvakultura) uchun foydalanilgan yerlar”-satr** javobiga tegishli ma'lumotlarni kiritish lozim.

Faqat baliq ovlash amalga oshiriladigan, baliq yetishtirish va parvarish ishlari olib borilmaydigan yer maydonlari hisobga kiritilmaydi.

Baliq resurslarini nazorat qilmasdan tabiiy suv havzasidan foydalanish akvakultura hisoblanmaydi.

Hamkorlik uchun minnatdorchilik bildiramiz!!!